

TARTU ÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Hanna Uljas

**TÄISKOHAGA TÖÖTAVATE RAAMATUPIDAJATE
HARIDUS- JA KUTSETASEMEST TULENEVAD
EELISED EESTIS**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: majandusarvestuse dotsent Kertu Lääts

Tartu 2016

Soovitan suunata kaitsmisele .....

(juhendaja allkiri)

Kaitsmisele lubatud “ “ ..... 2016. a.

.....õppetooli juhataja

.....

(õppetooli juhataja nimi ja allkiri)

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....

(töö autori allkiri)

SISUKORD

Sissejuhatus	4
1. Raamatupidaja haridus- ja kutsetasemest tulenevate eeliste teoreetiline raamistik... 8	
1.1 Raamatupidaja tänapäevane roll ettevõttes ja nõuded kutseoskustele	8
1.2 Raamatupidaja oskuste määratlus kutsekvalifikatsiooni raamistikus	13
1.3 Raamatupidaja eriala haridusest ja kutsest tulenevad eelised	18
2. Raamatupidaja haridus- ja kutsetasemete eeliste analüüs Eestis	26
2.1 Uurimismetoodika ja küsitlute profiil	26
2.2 Haridustasemetest tulenevate eeliste analüüs	31
2.3 Kutsetasemetest lähtuvate eeliste analüüs	36
2.4 Järeldused raamatupidajate haridus- ja kutsetasemest tulenevate eeliste kohta	41
Kokkuvõte	47
Viidatud allikad	50
Lisad	55
Lisa 1. Eestis täiskohaga töötavate raamatupidajate seas läbi viidud küsitlus	55
Lisa 2. Intervjuu raamatupidajate vabariikliku kutsevõistluse hindamiskomisjoni esimehe Juta Tikuga.	59
Summary	61

SISSEJUHATUS

Raamatupidaja on igale ettevõttele asendamatu töötaja. Igapäevaselt puutub raamatupidaja oma töös kokku ettevõtte raha liikumise aruandlusega, arvete kinnitamisega ja tasumisega, aruannete esitamisega, maksude arvestamisega, palga- ning puhkusearvestusega, finantsnõustamisega jne. Sõltuvalt ettevõttest ning selle korraldusest võib raamatupidajal olla erinevad tööülesanded ning roll. Osades ettevõtetes tegelevad raamatupidajad lihtsamate ülesannetega, näiteks arvete sisestamine. Samas, kui mõnes teises ettevõttes eeldatakse raamatupidajalt analüütiku oskusi, kes teeks lisaks aruannetele ka nende põhjal vastavaid järeldusi ning ettepanekuid ettevõtte majandusliku olukorra ning arengusuundade kohta.

Enne raamatupidaja ameti lahti seletamist tuleks selgeks teha, mida kujutab endast raamatupidaja mõiste. Ingliskeeleses kirjanduses käsitletakse raamatupidajat kahest mõistest lähtuvalt. Üheks on *bookkeeper*, kelleks on raamatupidaja, et tegeleb peamiselt tehingute kajastamisega ning pearaamatu haldamisega. Teiseks mõisteks on *accountant*, kellel on rohkem oskusi ning kellel on lisaks *bookkeeper*'i ülesannetele ka muid kohustusi. *Accountant* tegeleb lisaks üldistele raamatupidamislikele tööülesannetele ka erinevate aruannete koostamisega ning nende analüüsimisega. (Shim, Siegel 2000: 290) Seega on *accountant* termin laiahaardelisem, hõlmates ka terminit *bookkeeper*. Eestikeeleses kirjanduses mõistetakse neid mõlemat terminit ühe sõna all – raamatupidaja. (Alver, Reinberg 2002: 27) Edaspidi peab autor silmas oma töös sõna „raamatupidaja“ kasutades ingliskeelset mõistet *accountant*. Seega vaatleb autor raamatupidajat kui arvestusala spetsialisti, kelle tööülesanded on laiahaardelisemad.

Majandusarvestus on äris oluliseks sisendiks. Igaüks, kes on ettevõtlusega seotud peaks omama põhiteadmisi majandusarvestusest. Arvestus võimaldab mõista ettevõtet puudutavaid majanduslikke seoseid ja probleeme ning neid ületada. Arvestuse andmete

analüüsi käigus tekib juhtidel võimalus näha ettevõtte finantstulemuste muutusi ning nende tekkimise põhjuseid.

Eestis töötavad tööturul erineva haridustasemega raamatupidajaid. Osad neist on omandanud vastava erialahariduse, kas siis kõrghariduse, rakenduskõrghariduse, kutsehariduse või täiendkoolituse läbimisel. Lisaks leidub raamatupidajaid, kes on n-ö „iseõppinud“ ning nende teadmisi saab arvestada töötatud aastates ning kogemustes. Kuna raamatupidajaks saamiseks on mitmeid võimalusi, siis on tööturul tekkinud olukord, kus turul töötavad ebaühtlase tasemega raamatupidajad. Tänapäevaks välja kujunenud situatsioon on tingitud ka tööandjate erinevatest nõudmistest oma töötajatele – on ettevõtjaid, kes peavad kohustuslikuks omandatud kõrg- või kutseharidust ning on ettevõtjaid, kes hindavad hoopis kogemusi ja tööstaaži ning kelle jaoks haridus on teisejärguline. Sellest tulenevalt võib tekkida olukord, kus puuduliku hariduse tõttu ei ole raamatupidajaid suutelised tööülesandeid korrektselt täitma ja seetõttu ei suuda nad pakkuda ka efektiivset tuge ettevõtte juhtidele.

Nendest probleemidest lähtuvalt on oluline välja selgitada kas ja millist rolli mängib raamatupidajate ameti puhul hariduse ning kutse olemasolu ja tase. Käesolev bakalaureusetöö keskendub raamatupidajate erialasest haridusest ning kutsetasemest tulenevate eeliste väljaselgitamisele. Eelduseks on, et mida kõrgem on saavutatud haridustase ja/või kutsetase, seda rohkem võimalusi ning eeliseid on raamatupidajatel tööturul.

Raamatupidajate erinevatest rollidest tulenevalt ei ole autorile teadaolevalt tehtud teadustöid, mis selgitaksid välja, kuidas mõjutab täiskohaga töötavate raamatupidajate omandatud haridus- ning kutsetase eeliseid ja positsiooni Eesti ettevõtetes. Võib eeldada, et kõrgemast haridustasemest ning saavutatud kutsekvalifikatsioonist tulenevalt on raamatupidajal tööturul teatavad eelised – näiteks kõrgem palk, paremad töötingimused, arenguvõimalused jne. Sellest tulenevalt on käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks välja selgitada, erialase haridus- ja kutsetaseme eelised täiskohaga töötavate Eesti raamatupidajate seas.

Eesmärgini jõudmiseks on autor püstitanud järgmised uurimisülesanded:

- välja tuua raamatupidaja roll ja selleks vajalikud oskused ettevõttes,

- anda ülevaade raamatupidaja tööks vajaminevatest oskustest lähtuvalt kutsekvalifikatsiooni raamistikust,
- anda ülevaade haridus- ja kutsetasemest tekkivatest eelistest,
- koostada ja viia läbi küsitlus hariduse- ja kutsetasemete eelistest täiskohaga töötavate raamatupidajate seas,
- analüüsida raamatupidajate haridus- ja kutsetasemest tekkivaid eeliseid Eestis.

Bakalaureusetöö eesmärgist ja uurimisülesannetest lähtuvalt jaguneb töö kaheks osaks. Teoreetilises osas luuakse ülevaade raamatupidaja ametist ning tema rollist ettevõttes. Rollist tulenevalt selgitatakse raamatupidajate igapäevatööks vajaminevaid oskusi tänapäeval. Selline tagapõhi võimaldab mõista, miks on raamatupidajad ettevõtetele olulise tähtsusega ning miks ei tohiks nende tööd alahinnata. Seejärel luuakse ülevaade raamatupidajaks saamiseks vajalikust haridusest ning kutsetaseme saavutamise võimalustest Eestis. Teoreetilise osa koostamiseks on autor kasutanud mitmeid teadusartikleid, majandusarvestust käsitlevaid teoseid, uurimusi ning muid raamatupidamisega seonduvaid materjale. Teoreetilise osa koostamisel kasutati materjale Rahvusvahelise Raamatupidajate Föderatsiooni (IFAC) kodulehelt, Sihtasutus Kutsekoda kodulehelt ning mitmete autorite poolt nagu S. S. Paschall, C. A. Crittenden ja G. D. Carnegie jpt.

Töö teises peatükis ehk empiirilises osas analüüsib autor Eestis täiskohaga töötavate raamatupidajate seas läbiviidud küsitluse tulemusi, et määratleda haridus- ja kutsetasemest tekkivad eelised töötades raamatupidajana. Saadud tulemuste põhjal analüüsib autor haridusest ja kutsest tekkivaid eeliseid erinevate haridus- ja kutsetasemete lõikes ning toob välja võimalikud vastuolud.

Antud teema uurimine annab asjakohast informatsiooni erinevatele õppeasutustele, kes pakuvad arvestusalast haridust ja samuti koolitusfirmadele, kes lähtuvalt uuringu tulemustest saavad vajadusel oma õppekavasid täiendada. Lisaks sellele annab uurimus võimaluse teha järeldusi Eestis pakutava arvestusalase hariduse- ja kutsetasemete kohta.

Antud bakalaureusetööga sarnaseid töid on varem teatud Tallinna Tehnikaülikoolis Jekaterina Nesterova poolt, kelle töö teemaks oli „Hariduse, suhtlemisoskuse, praktika, suhtlusvõrgustiku ja rahvuse tähtsus töö leidmisel raamatupidajana“ ning Ergo Ottosoni

magistritöö „Raamatupidaja roll Eesti ettevõttes“. Tartu Ülikoolist on raamatupidajate kutse-eetikat käsitlenud Liis Kurvits, teemaga „Raamatupidaja kutse-eetika reeglite järgmisega seotud probleemid Eestis“, kust autor sai mõtteid küsitluse koostamiseks. Need tööd seletavad küll raamatupidaja ameti ja rolli olemust ning erinevate tegurite olulisust töötamaks raamatupidajana, kuid ei käsitle erialase haridus- ning kutsetaseme eeliseid, mida käesolevas töös lähemalt uuritakse.

Bakalaureusetööd iseloomustavateks märksõnadeks on raamatupidamine, haridustasemed, raamatupidaja kutsestandardid, raamatupidaja kutsetasemed.

1. RAAMATUPIDAJA HARIDUS- JA KUTSETASEMEST TULENEVATE EELISTE TEOREETILINE RAAMISTIK

1.1 Raamatupidaja tänapäevane roll ettevõttes ja nõuded kutseoskustele

Järgnevas alapeatükis seletab autor raamatupidaja kutse olemust ning rolli. Tänapäevasesest raamatupidaja rollist lähtudes selgitatakse, milliseid oskusi peavad raamatupidajad valdama, et rollist tulenevate tööülesannetega hakkama saada. Lisaks sellele luuakse ülevaade raamatupidaja rollist tulevikus ning sellega kaasnevatest muutustest igapäevatoos.

Raamatupidaja rolli mõistmiseks ja selleks vajalike oskuste määratlemiseks, tuleb selgeks teha, mida kujutab endast raamatupidaja kutse. Raamatupidaja kutsega seonduvad märksõnad on: roll, eelised, haridus, sissetulek, kompetents, kutsequalifikatsioon, kutsetase, oskused (Regulation of the ... 2015). Raamatupidaja kutse mõistet on käsitlenud ja lahti mõtestanud mitmed autorid.

Raamatupidamise kutse peamised eesmärgid on täita ühiskonna huve ning tagada kliendile lisandväärtuse teke (Carnegie, Napier 2010: 372). Raamatupidaja kutse ei ole vaid tööriist juhtimisotsuste tegemiseks, vaid on ka oluliseks instrumendiks ühiskonnale investeerimisotsuste tegemiseks (Paschall 1988: 695). Läbi raamatupidajatelt tuleneva finantsinformatsiooni on investoritel ja osanikel võimalik teha kaalutletud finantsotsuseid (Regulation of the ... 2015). Seega peab raamatupidaja oma kutsest lähtuvalt oskama majandusinformatsiooni esitleda nii, et selle alusel oleks võimalik teha investeerimis- ning muid finantsotsuseid. Lisaks sellele kaasneb raamatupidaja kutsega enesekindluse ja austuse olulisus, millega käib kaasas ka ohutunnetus, ettevaatlikkus ja

riskitundlikkus. Oluline on, et kutse pakuks väljakutseid, tunnustust ning uusi väljundeid tulevikuks. (Carnegie, Napier 2010: 360)

Raamatupidaja kutse arengule on kaasa aidanud usutavuse tõstmine ja kontrolli teostamine (Paschall 1988: 704). Raamatupidaja töö õigsus sõltub kutse saavutamiseks vajaliku hariduse, kompetentsi ja eetilise omandamisest. Seeläbi võimaldab kutse kaasa aidata majanduse arengule (The Accountancy ... 2015).

Raamatupidamise kutse hõlmab mitmete erinevate rollide täitmist sõltuvalt asutuse tüübist (Regulation of the ... 2015). Raamatupidaja kutse on roll, mis hõlmab endas kohustusi, usaldust ning suhteid klientidega (Paschall 1988: 695). Rollist tulenev põhiline oskus seisneb üldiselt ühiskondliku väärtuse loomises. Lisaks sellele on kutse puhul olulised ka professionaalsus, kompetents, hea teenindus, teadmised ja iseseisvus (The Accountancy ... 2015).

Raamatupidajate rollid on mitmekesised ning alati ei saa neid üheselt selgitada. Sõltuvalt asutuse tüübist, suurusest, korraldusest jne võib raamatupidaja roll asutuses suuresti erineda. On ettevõtteid, kus raamatupidaja ülesandeks on pelgalt andmete sisestamine, samas kui mõnes teises ettevõttes oodatakse raamatupidajalt ka põhjalikku analüüsi ja arendusettepanekute tegemist. Lisaks ettevõtte tüübist tulenevatele erinevustele võivad vastavalt riigile (nt arenenud riigid ja arengumaad) raamatupidajate ülesanded, roll ja korraldus mõnevõrra erineda (Crittenden, C. A., Crittenden, W. F. 2014: 8). Erinevused finantsaruandluses sõltuvad ka sellest, kas tegemist on avaliku sektoriga või erasektoriga. Vastavalt sektorile võivad aruandlusele olla kehtestatud erinevad nõuded (Crittenden, C. A., Crittenden, W. F. 2014: 7).

Raamatupidajate roll sõltub mitmetest teguritest. Vastavalt asutuse tüübile ning suurusele võivad nende rollid varieeruda. Väiksemate ettevõtete puhul kujuneb tihti olukord, kus raamatupidaja tööülesanded on laiahaardelisemad ning vastutusrikkamad kui suuremates ettevõtetes (The Diverse Roles ... 2004: 10). Põhjus seisneb selles, et suurtes ettevõtetes on tööülesanded mitmete raamatupidajate vahel jaotatud ning seega on ka vastutus väiksem. Siiski ei soovi tööandjad raamatupidajat palgates leida inimest, kes tegeleks pelgalt andmete sisestamisega, vaid oluline on lisandväärtus, mida raamatupidajad ettevõttele toovad (The Diverse Roles ... 2004: 21).

Raamatupidamine mängib kapitaliturul olulist rolli, sest raamatupidajate poolt koostatud ettevõtte finantsaruannetest saab ettevõtte olulist informatsiooni oma majandustulemuste kohta (Hellmann 2016: 1). Raamatupidamine on eriti oluline ettevõtte juhtimise seisukohalt. Raamatupidaja tähtsaim roll on olla peamiseks informatsiooniallikaks ettevõtjatele kapitaliturul. Kui raamatupidajad ei ole pädevad usaldusväärset informatsiooni edastama, siis võib ettevõtte sattuda majanduslikesse raskustesse. (Crittenden, C. A., Crittenden, W. F. 2014: 11) Seega on raamatupidajate igapäevatöö tulemus peamiseks informatsiooniallikaks ettevõttes. Raamatupidamise kaudu saab ettevõtte aimu, kui kasumlikult ta on tegutsenud. Seda infot saavad omakorda ära kasutada aktsionärid ning vastavast majandusinfost huvitatud isikud. (Hellmann 2016: 1) Raamatupidajaid saab vaadelda kui partnereid, kelle rolliks on aidata juhte ja hõlbustada jätkusuutlikku organisatsioonilist edu. Edu saavutamiseks aitavad raamatupidajad (IFAC 2012: 5):

- tõsta teadlikkust raamatupidajate rolli olulisusest ettevõttes – luues, säilitades, suurendades ettevõtete väärtust;
- suurendada ettevõttega seotud inimeste kompetentsi läbi arengu, professionaalsuse ja heade ideede ning teostusega.

Raamatupidajate rolli tähtsus seisneb finantsaruannete kvaliteedi tagamises. Kuna raamatupidajate poolt koostatud finantsaruannete põhjal tehakse juhtimisotsuseid, siis on eriti oluline, et juhtidele edastatud informatsioon oleks täpne. Seega on raamatupidajate ülesandeks esindada ettevõtte juhtide huve. (Roles and Importance ... 2016) Lisaks täpsusele on raamatupidajatel täita kontrolli funktsioon – nad peavad kindlaks määrama, et protsessid ja reeglid, mis aitavad strateegiat ja igapäevatööd täita, oleksid rakendatud vastutustundlikult. (Crittenden, C. A., Crittenden, W. F. 2014: 8)

Raamatupidamise alla kuuluvad tööülesanded mitmetest valdkondadest: finants-, maksu- ja juhtimisarvestus (Kutsestandard 2015). Majandusarvestuses saab eristada kahte suunda: finantsarvestus ja juhtimisarvestus. Kuigi eelistatult võiksid mõlemas valdkonnas töötada eraldi spetsialistid, siis reaalsuses on sageli ettevõtetes nii finants- kui ka juhtimisarvestust puudutavad ülesanded raamatupidajate kanda. Raamatupidaja peamised tööülesanded ning nõutavad oskused määratleb finantsarvestus, mis

keskendub tehingute kajastamisele ning täpse arvestuse pidamisele vara, kohustiste ja omakapitali üle. Lisaks sellele peab raamatupidaja oma kutsest tulenevalt oskama finantsarvestuses teostada palgaarvestust, raha laekumiste kontrollimist, iga-aastase majandusaasta aruande koostamist jm. (Pizzey 2001: 8)

Juhtimisarvestuses puutuvad raamatupidajad kokku finantsarvestuses kokku pandud informatsiooni analüüsimisega, et tagada juhtimisotsuse langetamiseks vajalik siseinfo (Alver, Reinberg 2002: 22). Kuigi peamiselt puutuvad raamatupidajad oma igapäevatoos kokku finantsarvestusega, siis ei ole võimalik täpselt määratleda raamatupidajate tööülesandeid ning rolli vastavas ettevõttes. Tulenevalt ettevõtte suurusest, vajadustest ning võimalustest on raamatupidajate ülesanded erinevalt piiritletud.

Raamatupidajatest on ühiskonnas kujunenud nägemus kui igavatest ametnikest. Seetõttu tunnevad raamatupidajad end sageli alahinnatuna. Oluline on mõista, et raamatupidajad on oluliseks lüliks ettevõtte toimimisel. Nende roll on anda ettevõtte juhtidele kindlust, pakkudes täpset informatsiooni juhtimisotsuste tegemiseks. Samas peavad raamatupidajad ise olema suhtlusaltimad ning näitama, et raamatupidamine võimaldab ettevõttel paremaid tulemusi saavutada. (The Diverse Roles ... 2004: 1, 16)

Kui vanasti olid raamatupidajad peamiselt andmete sisestajad ning pearaamatu pidajad, siis tänapäeval on nende roll muutunud ning nõutavad oskused laiahaardelisemad. Kuna raamatupidajatel on kõige parem ülevaade ettevõtte arengutrendidest, siis peaks nende ülesanne olema hoiatada juhte võimalike languste eest. Seega oodatakse raamatupidajatelt üha rohkem nõuandja funktsiooni. Nende roll seondub lisaks igapäevasele raamatupidamisele ka rohkem ärijuhtimise ning ettevõtte strateegilise arenguga. (The Diverse Roles ... 2004: 1,8,30) See tähendab seda, et tänapäeval ei tegele raamatupidajad ainult finantsarvestusega vaid ka juhtimisarvestusega.

Raamatupidajate roll on pidevas muutumises. Tänapäeval ühiskonna ootused raamatupidajate tööle järjest kasvavad. Sellele vaatamata tuleks üldsuse teadlikkust raamatupidajate laiahaardelistest oskustest tõsta. (Roles and Importance ... 2016) Viimastel aastatel on infotehnoloogia areng ning regulatiivse raamistiku areng raamatupidajate rolli oluliselt muutnud. Kõige suurem mõju on infotehnoloogia arengul,

mis võimaldab süsteeme automatiseerida ning seeläbi aega kokku hoida. Teisalt nõudmised raamatupidamise korrektsusele suurenevad, sest reeglistik karmistub, mis omakorda suurendab kontrolli rolli. (Olivier 2001: 603)

Trendid, mis mõjutavad professionaalsete raamatupidajate rolli aastatel 2016-2018 (Charting the Future ... 2016):

- läbipaistvus ja vastutus avalikus sektoris – järjest suurenev järelvalve avalikele finantsseisudele ja täielik ning tõepärane informatsioon otsuste langetamiseks;
- maksustamine – riikidevaheline reeglite ühtlustumine;
- eetilised – mittetolerantsus korrupsiooni ning teiste eetikavastaste tegude vastu;
- ettevõtte aruandlus ja juhtimine – enam ei ole oluline lühiajaline ettevõtte jätkusuutlikkus, vaid pööratakse tagasi tervikliku pikaajalise ettevõtte jätkusuutlikkuse poole;
- looduskeskkond – jätkuv looduskeskkonna- ja kliimamuutus viivad muutusteni populatsioonis ja majanduskasvus.

Need trendid näitavad, et raamatupidaja roll on pidevas muutumises ning paratamatult tuleb arvestada muutuvate oludega ning ajaga kaasas käia. Sellest tulenevalt laieneb raamatupidajate roll ja töövaldkond mitmetes ettevõtet puudutavates valdkondades: strateegia koostamine, otsustamine, ärimudelite kujundamine jne. Leitakse, et aastatel 2016-2018 on raamatupidajatel suurem roll täita pettuste, korrupsiooni, rahapesu ja teiste mitte-etiiliste tegude paljastamises. Raamatupidaja rolli tähtsus oleneb tema oskusest luua terviklikku pilti ettevõtte tootlusest ja väljavaadetest. (Charting the Future ... 2016)

Ahti Allikas (2015) on maininud, et tulevikus ei seisne raamatupidaja roll mitte tehingute kajastamises ning raportite koostamises, vaid raamatupidaja on vajalik finantsinformatsiooni mõistmiseks, sest raamatupidaja oskab analüüsida ja põhjendada seoseid numbrite taga. Seega muutub juhtimisarvestus raamatupidaja töös olulisemaks kui finantsarvestus, sest finantsarvestus on tulevikus tehnoloogia arengu tõttu automatiseeritud. Sarnased seisukohad kujunesid raamatupidaja rolli lähiajal käsitleval paneeldiskussioonil, kus nii Toomas Haldma Tartu Ülikoolist kui ka Ülle Päril Estonian Business School'st leidsid, et olulisemaks muutub raamatupidaja töös andmete

kasutamine ning enam kerkib esile nõuandja roll (Paneeldiskussioon: Raamatupidaja ... 2016). Sellest tulenevalt võib öelda, et raamatupidaja jääb siiski ettevõtte töös ka tulevikus olulist rolli mängima, küll aga muutub tema funktsioon – informatsiooni koostamisest muutub olulisemaks selle analüüs.

Alapeatükist selgus, et raamatupidaja roll ettevõttes sõltub nii ettevõtte suurusest, tüübist kui ka korraldusest. Kuna raamatupidaja peamiseks rolliks on olla üheks oluliseks informatsiooniallikaks ettevõtjatele, siis muutub eriti oluliseks finantsaruannete kvaliteet. Kvaliteetseid aruandeid saavad koostada vaid vastavate oskuste ja teadmistega pädevad raamatupidajad. Seoses tehnoloogia arenguga ja raamatupidaja rolli muutumisega tõuseb igapäevatoös olulisemaks juhtimisarvestus, mis on aluseks juhtimisotsuste tegemiseks. Seega eeldatakse raamatupidajatelt tulevikus ka analüütilist rolli.

1.2 Raamatupidaja oskuste määratlus kutsekvalifikatsiooni raamistikus

Selleks, et raamatupidajad saaksid oma tööd veel pädevamalt teha on lisaks haridusele oluliseks kompetentsust suurendavaks sisendiks kutsetasemed. Alapeatükis antakse ülevaade Eesti kutsekvalifikatsiooni olemusest ning kirjeldatakse raamatupidajate kutsetasemeid. Igale tasemele vastavad oskused, mis jagunevad isikuomadustega ning töösadega seotud oskusteks, millest annab autor ülevaate alljärgnevas peatükis. Lisaks sellele on esitatud lühike statistika Eestis omandatud kutsetasemete kohta.

IFACi (*International Federation of Accountants*) sõnul võib professionaalseks raamatupidajaks nimetada kõiki neid raamatupidamisalal töötavaid inimesi, kes töötavad kaubandus-, tööstus-, finants-, haridus-, avalikus- ja mittetulunduslikus sektoris (IFAC 2012: 8). Professionaalsed kutsega raamatupidajad oskavad panustada ettevõtte kasvu, aitavad valitsusel täita majanduslikke ja sotsiaalseid eesmärke, edendavad finantsturu toimimist (Regulation of the ... 2015). Lisaks sellele käivad kutsega kaasas ka hea pinge- ja stressitaluvus, koostöövõime, täpsus, õppimisvõime, iseseisvus jne (Kutsestandard 2015).

Olenemata ametikohast on omandatud haridus küll oluline, kuid mitte piisav. Tähtis on pidevalt uusi teadmisi omandada ning kogemusi ammutada. Õppimine peab olema pidev protsess. Raamatupidajad ei tohi jääda liigselt arvude maailma pidama, vaid olema paindlikud, muutustega kaasas käima ja strateegiliselt mõtlema. Pidev areng võimaldab ettevõtte tegevusse ja arengusse panustada. (The Diverse Roles ... 2004: 13, 20, 34, 35) Raamatupidaja kutsega kaasneb kohustus arendada korrashoiu, otsustuse, aususe ja iseseisvuse oskusi. See tagab kompetentsuse informatsiooni hankimisel ja töötlemisel. (Paschall 1988: 704) Raamatupidamise kutse omandanud inimene peab oskama planeerida oma tööd ja aega, olema täpne ja kohusetundlik ning hea suhtleja (Kutsestandard 2015).

Professionaalsete raamatupidajate tööülesannete hulka kuulub oskus oma ettevõtet toetada ning nõustada mitmetel erinevatel tasanditel (IFAC 2012: 8):

- eestvedamine/juhtimine: tegevjuht, finantsjuht/finantsdirektor, valitsusala juht, varahoidja;
- operatiivtasand: äriüksuse kontrollier, finantsanalüütik, eelarvestaja, ressursside haldaja, ettevõtluse edendamise juht, süsteemianalüütik;
- riskijuhtimine: kindlustusjuht, riskijuht, täitejuht, siseaudiitor;
- raamatupidamine ja suhted sidusrühmadega: kontrollier, aruandlusjuht, investorsuhete juht, juhtiv raamatupidaja.

Oma erinevatest rollidest lähtuvalt peavad raamatupidajad oskama edastada ja juhtida informatsiooni ettevõtte tulemuslikkuse kohta, mis oleks vastavuses finantsaruandlusstandarditega, riski- ja sisekontrollinõuetega ning muude eeskirjadega (IFAC 2012: 8). Raamatupidajad assisteerivad juhte strateegia kujundamises ning pakuvad nõu ja abi kulude alandamiseks ning riskide maandamiseks (Roles and Importance ... 2016). Raamatupidaja peamised oskused on iseseisvus, otsustusvõime ja ausus. Need omadused tekitavad ühiskonnas usaldust raamatupidajate vastu. (The Diverse Roles ... 2016)

Erialase hariduse saavutamine on raamatupidaja tööks vajalike oskuste omandamisel küll oluline, kuid see ei anna terviklikku pilti raamatupidaja oskustest. Selleks, et nii raamatupidaja ise, kui ka tööandja saaks tema oskustes ning kompetentsuses kindel olla,

on loodud kutsestandardid. Sihtasutus Kutsekoda määratleb kutsestandardi järgmiselt: „Kutsestandard on dokument, mis kirjeldab kutsetegevust ning vastaval kutsel tegutsemiseks vajalikku kompetentsust ehk töö edukaks tegemiseks vajalike oskuste, teadmiste ja hoiakute kogumit.“ Seega kirjeldavad raamatupidaja oskusi kõige paremini neile antavad kutsekvalifikatsioonid. Kvalifikatsioon kujutab endast mingiks tööks vajalike omaduste ja oskuste kogumit või erialast ettevalmistust. Kvalifikatsioon moodustub mitmetest komponentidest nagu teadmised, kogemused ning mitteformaalse väljaõppe teel kogutud teadmised. (Philips, Loova 2016)

Eesti kvalifikatsiooniraamistik (edaspidi EKR), mille loomine algas 2005. aastal ning kestis 2011. aastani, tuleneb Euroopa kvalifikatsiooniraamistikust (edaspidi EQF). EKR hõlmab kaheksat erinevat taset, mis on kujundatud lähtuvalt EQF-st, kus 1. tase on kõige madalam ning 8. tase kõrgeim. (Eesti kvalifikatsiooniraamistiku ... 2016) Eestis tegeleb kutsestandardite koostamise ja kutseeksamite korraldamisega Sihtasutus Kutsekoda, mis loodi 2001. aasta augustis.

Eestis on raamatupidajatel võimalik läbida kutseksamid ning saavutada kolm erinevat kutsestandardi taset (Eesti kvalifikatsiooniraamistiku ... 2016):

- raamatupidaja, tase 5;
- vanemraamatupidaja, tase 6;
- juhtivraamatupidaja, tase 7.

Enne 2014. aasta 1. jaanuarit oli taseme 5 nimetuseks raamatupidaja assistent I, taseme 6 raamatupidaja II ja taset 7 nimetati vastavalt raamatupidaja III. Kuigi kutsekvalifikatsioone saab omandada nii läbi formaalhariduse, täiendkoolituse kui ka töökogemuse hindamise põhjal, siis selguse mõttes on EKR taseme 5 formaalhariduse kvalifikatsiooniks määratud gümnaasiumi lõputunnistus, kutsekeskhariduse lõputunnistus või keskhariduse baasil kutseõppe tunnistus. Tasemele 6 vastab bakalaureusekraad või rakenduskõrghariduse diplom ning tasemele 7 magistrikraad või integreeritud kõrgharidusõppe diplom. (Eesti kvalifikatsiooniraamistiku ... 2016) Kutsekvalifikatsiooni taseme saamiseks tuleb sooritada kutseksam.

Raamatupidaja kutsestandardi 5. tase on tähtajatu, kuid 6. tase ja 7. tase kehtivad 5 aastat. Eestis on 10. veebruar 2016. aasta seisuga väljastatud 324 raamatupidaja tase 5 kutsetunnistust ning 145 vanemraamatupidaja tase 6 kehtivat kutsetunnistust. (Kutsetunnistused 2016) Kusjuures oluline on mainida, et 2015. aastal on väljastatud kutsetunnistuste arv oluliselt suurenenud võrreldes eelnevate aastatega.

Kutsestandardid on jagatud kolmeks osaks: A-osa ehk kutsekirjeldus, B-osa ehk kompetentsusnõuded ning C-osa ehk üldteave ja lisad. Igale raamatupidaja kutsestandardi tasemele vastavad oskused, mille omandatavust taseme saavutanud raamatupidajalt eeldatakse. Raamatupidaja tasemete 5, 6 ja 7 kutsestandardid jaotavad raamatupidaja tööks vajaminevad oskused kahte gruppi. Üheks on isikuomadustega seotud oskused, näiteks kohanemisvõime, koostöövõime, täpsus jne ning teiseks grupiks on raamatupidaja tööosadest, finants-, maksu- ja juhtimisarvestusest, tulenevad oskused (vt tabel 1).

Tabelist 1 võib näha, et oskused, mis tulenevad EKR-st ning mis kehtivad üleüldiselt tasemete kohta, on taseme kasvades järjest spetsialiseeritumad. Kui 5. taseme puhul peab selle saavutanud inimene tööülesandeid täites hakkama saama igapäevaste probleemide lahendamise rakendades praktilisi oskusi, siis 6. taseme puhul juba eeldatakse keeruliste probleemide lahendamise oskust. 7. taset omades on tegemist spetsialistiga, kes oskab luua seoseid.

Raamatupidaja kutsestandardist lähtuvad isikuomadustega seotud oskused on nii taseme 5, 6 kui ka 7 puhul enamjaolt samad (vt tabel 1). Oluline on olla tähelepanelik, otsustusvõimeline ning oma tegude eest ka vastutust kanda. Lisaks tasemes 5 toodud oskustele, on tasemete 6 ja 7 puhul isikuomadustest tulenevalt oluline veel juhtimisoskus. Tööosadega seotud oskused jagunevad kolmeks: finantsarvestus, maksuarvestus ja juhtimisarvestus. Kui 5. taseme puhul peab finantsarvestuse kohta omama vaid alusteadmisi raamatupidamisest, siis 6. ja 7. taseme puhul eeldatakse süvaoskusi. Lisaks sellele lisanduvad veel teadmised auditi korraldusest. Maksuarvestuse osas nõutavad teadmised ja oskused on kõikide tasemete puhul identsed. Juhtimisarvestuse puhul eeldatakse 5. taseme puhul teadmisi statistikast, kuluarvestusest ning analüüsioskusi. 6. tasemes lisanduvad veel, sarnaselt finantsarvestusele, teadmised auditist ning 7. tasemes ka majandusmatemaatikast.

Tabel 1. Kutsekvalifikatsioonitasemetele vastavad oskused.

	Tase 5	Tase 6	Tase 7
EKR-st lähtuvad üldised oskused	Igakülgset kogemist ja praktilised oskused abstraktsetele küsimustele loovate lahenduste leidmiseks.	Meisterlikkust ja novaatorlikkust demonstreerivad arenenud oskused konkreetsete tööalaste või õppesuunaalaste keeruliste ja ettearvamatute probleemide lahendamiseks.	Spetsialiseeritud probleemilahendamise oskused, mis on vajalikud teadus- ja/ või innovatsioonitegevuses, selleks et luua uusi teadmisi ja protseduure ning siduda eri valdkondade teadmisi.
Raamatupidaja kutsestandardist lähtuvad isikuomadustega seotud oskused	Kohanemisvõime, koostöövõime, täpsus, õppimisvõime, vastutusvõime, otsustusvõime ja iseseisvus, analüütiline võimekus ja loogiline mõtlemine, analüüsioskus, kontsentreerumisvõime, ausus	Kohanemisvõime, koostöövõime, juhtimisoskus, täpsus, õppimisvõime, vastutusvõime, otsustusvõime ja iseseisvus, analüütiline võimekus ja loogiline mõtlemine, analüüsioskus, kontsentreerumisvõime, ausus	Kohanemisvõime, koostöövõime, juhtimisoskus, täpsus, õppimisvõime, vastutusvõime, otsustusvõime ja iseseisvus, analüütiline võimekus ja loogiline mõtlemine, analüüsioskus, kontsentreerumisvõime, ausus
Raamatupidaja kutsestandardist lähtuvad töösadega seotud oskused	<u>Finantsarvestus:</u> alusteadmised raamatupidamisest ja vastavatest õigusaktidest	<u>Finantsarvestus:</u> süvateadmised raamatupidamisest ja vastavatest õigusaktidest, auditi alused	<u>Finantsarvestus:</u> süvateadmised raamatupidamisest ja vastavatest õigusaktidest, juhtimise alused, auditi alused
	<u>Maksuarvestus:</u> maksundus ja seda reguleerivad õigusaktid	<u>Maksuarvestus:</u> maksundus ja seda reguleerivad õigusaktid	<u>Maksuarvestus:</u> maksundus ja seda reguleerivad õigusaktid
	<u>Juhtimisarvestus:</u> statistika, kulu- ja juhtimisarvestuse ja majandusanalüüsi alused	<u>Juhtimisarvestus:</u> statistika, kulu- ja juhtimisarvestus, majandusanalüüs, siseauditi alused	<u>Juhtimisarvestus:</u> statistika, kulu- ja juhtimisarvestus, majandusanalüüs, majandusmatemaatika, siseauditi alused

Allikas: autori koostatud kutsestandardite ja Eesti kvalifikatsiooniraamistiku põhjal.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et oskuste ja kompetentsi määratlemiseks on loodud kutsestandardid. Eesti kvalifikatsiooniraamistik, mis tuleneb Euroopa kvalifikatsiooniraamistikust määratleb kutsetasemed. Sihtasutus Kutsekoda väljastab raamatupidajatele kolm erinevat kutsetaset – tase 5, 6 ja 7. Mida kõrgem on kutsetase, seda spetsialiseeritumad on raamatupidaja teadmised ja oskused. Kui tasemes 5 eeldatakse põhiliste raamatupidamisalaste teadmiste omandamist, siis tasemes 6 ja 7 peab raamatupidaja omama ka juhtimisoskust ning hakkama saama kompliteeritumate ülesannetega. Kõik need oskused loovad tööturul eeliseid, mis võimaldavad erialast edu saavutada.

1.3 Raamatupidaja eriala haridusest ja kutsest tulenevad eelised

Selleks, et kutsetaset saaks omandada, on soovituslik omada eelteadmisi. Raamatupidaja haridust ning arvestus- ja finantsalaseid õppekavasid pakuvad Eestis mitmed haridusastused, millest annab autor lühikese ülevaate alljärgnevas peatükis. Haridus võimaldab tööturul end teostada ja tekitab eeliseid, mis võimaldavad paremale elujärjele jõuda ning edu saavutada. Eeldus on, et mida kõrgem on saavutatud haridustase, seda suuremad on tekkivad eelised.

Teadmisi raamatupidamisest on võimalik omandada kutseõppeasutustest, rakenduskõrgkoolidest ja ülikoolidest. Kutseõpet saab omandada nii põhihariduse nõudeta, põhihariduse kui ka keskhariduse baasil. Kutseõpe jaguneb tasemeõppeks, mille käigus omandatakse kindlale kvalifikatsioonitasemele vastav tase, ja täiendusõppeks, mille käigus omandatakse üksikkompetentse. Pärast õppekavas kirjeldatud kvalifikatsioonile või oskustele vastavate õpiväljundite saavutamist väljastatakse õpilasele lõputunnistus.

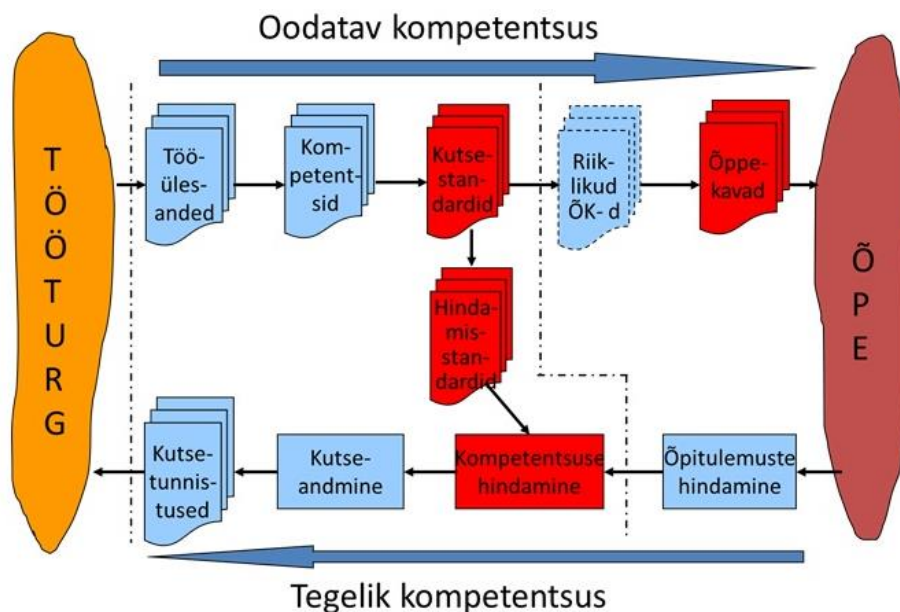
Kutsekeskhariduse omandanud isikul on õigus jätkata õpinguid kõrghariduse esimesel astmel. (Kutseõppeasutuse seadus 2016) Rakenduskõrgharidus on kõrghariduse esimese astme õpe, mille käigus üliõpilane omandab kutsealal töötamiseks vajalikud oskused ja mis annab võimaluse jätkata õpinguid magistrantuuris. Õppe kestvus on tavaliselt 3-4 aastat ning võrreldes akadeemilise haridusega on suurem rõhk praktiliste oskuste arendamisel. Õppekava läbimisel väljastatakse üliõpilasele diplom koos akadeemilise

õiendiga. (Rakenduskõrgkooli seadus 2016). Ülikool on asutus, mis pakub kõrgharidust selle kolmel astmel. Kõrghariduse esimene aste on bakalaureuseõpe, teine aste on magistriõpe ja kolmas ning kõrgeim on doktoriõpe. Iga astme õppekava täies mahus läbinud üliõpilasele antakse diplom õppekava täitmise või antud akadeemilise kraadi kohta koos akadeemilise õiendiga. (Ülikooliseadus 2016)

Raamatupidamist saab Eestis otseselt õppida kutse- ja rakenduskõrghariduse tasemetel. Ülikoolides pakutavatel majandusalastel õppekavadel käsitletakse raamatupidamist, kuid suur rõhk on ka muude majandust puudutavate teadmiste omandamisel. Raamatupidamist saab Eesti kutseõppeasutustest õppida näiteks Tartu Kutsehariduskeskuses, Narva Kutseõppekeskuses jne. Rakenduskõrghariduse tasemel pakuvad raamatupidamisalaseid õppekavasid näiteks Lääne-Viru Rakenduskõrgkool (majandusarvestus), Tallinna Majanduskool ning Eesti ülikoolidest on võimalik raamatupidamist käsitlevatel erialadel õppida Tartu Ülikoolis (majandusteadus), Tallinna Tehnikaülikoolis (rakenduslik majandusteadus, ärimine), Eesti Maaülikoolis (maamajanduslik ettevõtlikkus ja finantsjuhtimine) jne.

Inimese haridustee algab juba väga varajases eas. Mida kaugemale ta oma haridusteele jõuab, seda rohkem arenevad tema oskused. Haridust omandades arenevad kognitiivsed ehk vaimsed võimed ja tehnilised oskused, üld- ja erialased teadmised ning väärtushinnangud, mis valmistavad inimest ette tervislikuks, produktiivseks ja rahulolevaks eluks. (Fasih 2008: 12) Kognitiivsetel oskustel on suur positiivne majanduslik mõju inimese sissetulekutele (Hanusek, Wößmann 2007: 2). Erinevate uurimuste käigus on leitud, et inimestel, kellel on paremad kognitiivsed võimed, saavad tööturul suuremat töötasu ning töötavad kõrgematel ametikohtadel. (Fasih 2008: 18)

Jooniselt 1 võib näha, et haridus ning tööturg on omavahel tugevas seoses. Ühelt poolt kujundab tööturg vajaduse teatud spetsialistide järgi ning teisalt saab sellele vastata haridussüsteem, koostades nõutavatele kompetentsidele vastavad kutsestandardid ning õppekavad. Hariduse olemasolu annab tööandjatele kindlustunde, et tööle kandideeriv isik on läbinud vastavad õppeprogrammid ning kutseksamid ja on saavutanud kompetentsid, mis on kooskõlas tööturu nõudmistega. Kutsesüsteem integreerib tööturu nõudmised ning haridussüsteemi.

Joonis 1. Tööturu seos haridussüsteemiga (Sihtasutus Kutsekoda).

Haridus valmistab inimesi ette tööturule sisenemiseks ning varustab neid vajalike oskustega, mis on eelduseks elukestvate õppele (Fasih 2008: 8). Seega on hariduse eesmärk sütitada inimestes õppimissoovi ning taht uusi teadmisi omandada. Lisaks soovile õppida, kaasneb haridusega veel mitmeid mittemajanduslikke eeliseid – väiksem väikelaste suremus, suurem osalus demokraatias ja kuritegevuse vähenemine (Fasih 2008: 9).

Oskuseid ning nende tulemusel tööturul tekkivaid eeliseid käsitleb inimkapitali teooria. Mida rohkem inimesed enda arengusse panustavad (oskustesse, haridusse), seda paremad on nende võimalused tööturul. (Becker 1993: 245) Investeering haridusse väljendub paremas tootlikkuses, kõrgemas palgas, paremates suhtlemisoskustes, vaimses ja füüsilises heaolus jm. Sellele vaatamata ei saa eeldada, et haridus tähendab kindlasti kõrgemat palka. On leitud, et need näitajad sõltuvad ka muudest teguritest, näiteks sugu ja ettevõtte suurus. (Becker 1993: 246) Siiski on üks enim uuritud seoseid hariduse puhul seotud just palgaga, mille kohaselt mõjutab haridus sissetulekuid ja aitab vähendada vaesust (Fasih 2008: 9).

Raamatupidaja kompetents ei hõlma ainult koolis õpitud teadmisi ja Rahvusvaheliste finantsaruandluse standardite tundmist. Laiihaardeline kompetents hõlmab 21. sajandil

ka: äriteadlikkust, inimsuhteid, IT oskusi, isikuomadusi. Need kõik oskused võimaldavad raamatupidajatel pakkuda tõepärast informatsiooni, aidata otsuste vastuvõtmisel, analüüsimisel ja juhtimisel. (Crittenden, C. A., Crittenden, W. F. 2014: 13)

Erinevates uuringutes on leitud, et tööandjad eeldavad raamatupidajatelt kolme peamist kompetensi (Albu *et al.* 2011: 163):

- tehniline kompetentsus – teoreetilised ja rakendatud kompetentsused raamatupidamisega seotud valdkondades (maksustamine, finantsarvestus, finantsanalüüs, kulud, eelarvestamine, tulemuslikkuse mõõtmine ja Rahvusvahelised finantsaruandluse standardid);
- isiksusest ja käitumisest tulenevad kompetentsid – suhtlemine ja eestvedamine;
- keskkonnaga seotud kompetentsid – arusaamine majandusest, ettevõtlusest ja ärikeskkonnast, strateegiale ja juhtimisele orienteeritus, rahvusvaheline mõõde, teadmised äri sektorist, ressursside juhtimine ja kättesaadavus.

Kompetents näitab, mil määral suudetakse vajalikke tööülesandeid täita (Competence-Based ... 2016). Kõige parema ülevaate annab kompetentsusest kutsestandard, sest tegemist on dokumendiga, mis näitab töö edukaks tegemiseks vajalikke oskuseid, teadmisi ja hoiakuid (Kutsestandard 2016). Seega on kõrgem kompetentsus haridusest ning kutsekvalifikatsioonist tekkiv eelis. On isegi arutletud, et kutsestandardites toodud oskused, teadmised ja pädevuse võiks võtta kokku sõnaga kompetents, kuid seda ei ole siiski peetud sobivaks, sest kvalifikatsiooniraamistik näitab õpitulemusi, mis võivad seisneda ka teadmistes ilma mingite vastavate pädevuste või oskusteta (Euroopa kvalifikatsiooniraamistiku ... 2016).

Üheks haridusest tulenevaks tööturu väljundiks on töö leidmine ja karjäärivõimalus. Hariduse mõju sellele väljundile võib jagada kolmeks. Need, kellel on vähe oskusi ja teadmisi, on potentsiaalsetele tööandjatele vähem huvipakkuvad ning valmisolek enda ettevõtte moodustamiseks on väike. Kutsehariduse omandanud inimestel on suurem võimalus leida kiiremini töökoht erialasele tööle, kui neil, kes on omandanud akadeemilise või üldhariduse, sest kutseharidus annab konkreetseid oskused teatud ametikohal töötamiseks. Viimaks võimaldab hariduse omamine ametikohal kõrgemat

palka saada. (Fasih 2008: 14) Naiste puhul on leitud, et mida kõrgem on nende haridustase, seda suurem on tõenäosus saada parem tööpakkumine (Bloemen, Stancanelli 2001: 420). Seega võib öelda, et karjäär on tugevas seoses haridusega.

Uuringud on näidanud, et kõrgemalt haritud inimesed leiavad kiiremini tööd ning nende töökohad on stabiilsemad. Vastukaaluks, madalamalt haritute töötuse määr on suurem ning neid vallandatakse tihemini. (Cairo, Cajner 2014: 1) Eestis oli 2015. aastal esimese taseme või madalamalt haritute (põhiharidus) meeste töötuse määr 12.9% ning naistel 14.2%. Nende seas, kes olid saavutanud teise taseme hariduse (kutseharidus, keskkharidus), oli meeste töötuse määr 6.5% ja naiste töötuse määr 7.2% ning kolmanda taseme hariduse puhul (rakenduskõrgharidus, kõrgharidus) oli meeste töötuse määr kõigest 3.3% ja naistel 4.2%. (Statistikaameti andmebaas, autori arvutused) Statistika põhjal võib teha järelduse, et haritumatel inimestel on tööturul selge eelis tööd leida ning seal püsida. Seega võimaldab kõrgem haridustase saavutada tööturul ning juba konkreetsel ametikohal töötades kindlustunde ning stabiilsuse.

Produktiivsus ametikohal töötades sõltub peamiselt kahest tegurist – vanusest ja haridusest. Võrreldes 16-24. aastaseid noori on leitud, et kõrgharitudel on võrreldes keskkharitudetega produktiivsus 8,5% võrra kõrgem, 25-34. aastastel samade haridustasemetega töötajatel on see vahe juba 10%. Samas kehtib kõikide haridustasemetete kohta tõsiasi, et mida vanemaks inimene saab, seda rohkem tema produktiivsus langeb. (Cairo, Cajner 2014: 11)

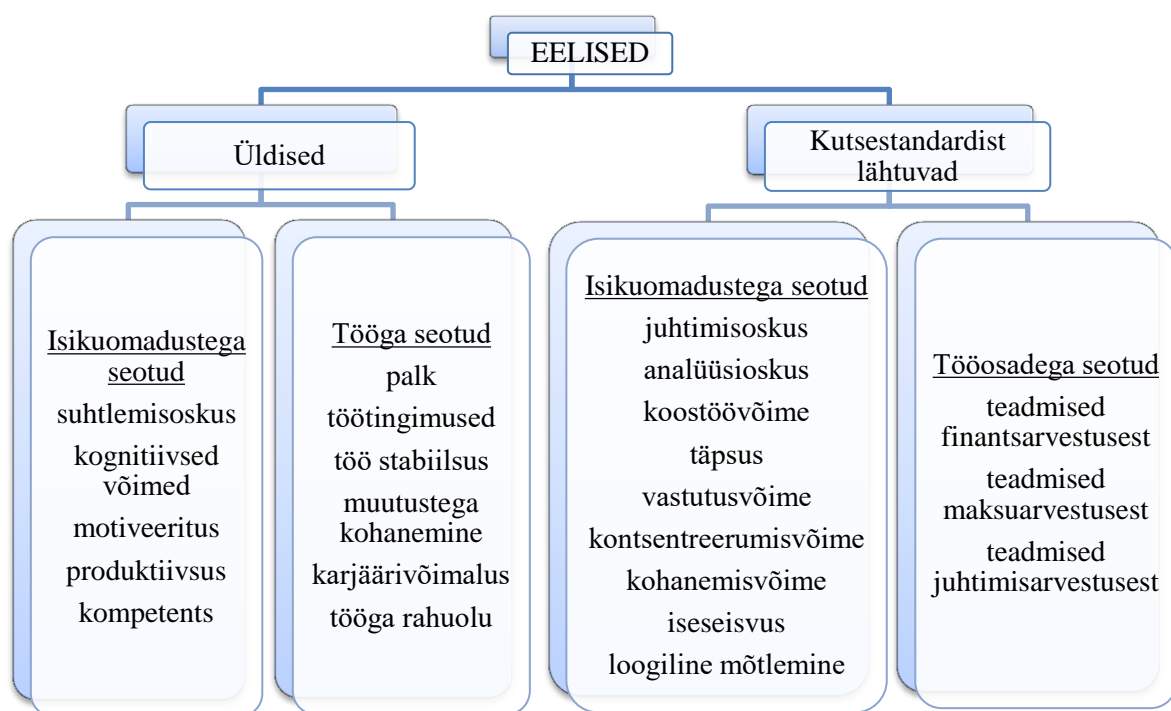
Töökoha kvaliteet ei sõltu ainult palgast, mida töötajale makstakse. Olgugi, et paljud uuringud seostavad töökoha kvaliteeti ning sellest tulenevaid töötingimusi palgaga (mida paremad töötingimused, seda kõrgem palk), siis tegelikult on palga kõrval olulised ka teadmised ja oskused. Kvaliteetseks peetakse sellist töökohta, mis võimaldab töötajal oma teadmisi rakendada. Oma teadmiste ja oskuste kasutamine mõjutab töötingimusi. (Fernandes-Macias 2012: 164) Kuna haritud inimestel on eeldatavasti ka rohkem teadmisi, siis võib selle teooria alusel väita, et raamatupidajatel, kellel on kõrgem haridus, on võimalus töötada paremates tingimustes.

Kuna kõrgemast haridusest tulenevalt võib eeldada, et raamatupidaja töötingimused on paremad, siis on leitud, et mida paremad on töötingimused, seda kõrgem on tööga

rahulolu. Lisaks sellele sõltub tööga rahulolu töö iseloomust, palgast, tööaegadest, teadmistest/oskustest/haridusest, karjäärivõimalustest ja osalusest. (Indicators of Job ... 2016) Tööl kerkivaid probleeme saab vaadelda kahest vaatepunktist lähtudes. Jõupingutused, mis tuleb teha probleemide lahendamiseks, kulutavad energiat ning vähendavad heaolu. Eriti esineb selline olukord siis, kui töötajal on ebapiisavad oskused või haridus. Teisalt võimaldavad probleemid oma oskuseid kasutada ning seeläbi probleeme ületada. Olemasolevate oskuste kasutamine aitab oma oskusi veelgi arendada ning tõstab kompetentsust, heaolu, tööga rahulolu ning motivatsiooni. (Holman *et al.* 2009: 85, 93)

Eeldus on, et mida kõrgem on saavutatud haridustase, seda motiveeritum on inimene leidma endale sobivat ametipositsiooni. Tööga seotud motiveeritus kujutab endast tahet igapäevaste tööülesannetega edukalt hakkama saada ning end seeläbi täiendada. Juhul, kui tegemist on ametikohaga, mis nõuab kohapealset väljaõpet, siis eelistatakse nendele ametikohtadele kõrgemalt haritud inimesi, sest eeldatakse, et neil on motivatsioon ja pühendumus raskemate tööülesannetega hakkama saada (Cairo, Cajner 2014: 2).

Eelneva kahe peatüki põhjal võib öelda, et kindlasti annab haridus ning kutse olemasolu tööturul teatavaid eeliseid. Need eelised on kõik omavahel ühel või teisel moel seotud ning tulenevad teineteisest. Joonisel 2 on jagatud haridusest ning kutsest tekkivad eelised kahte gruppi. Üheks grupiks on üldised eelised. Isikuomadustest tulenevad eelised on sellised, mis sõltuvad konkreetse indiviidi iseloomust ning hariduse baasil kujunenud käitumismaneeridest. Need võivad olla õpitud oskused kui ka loomuomased oskused. Tööga seotud eelised on sellised, mis on otseselt vastava ametipositsiooniga seotud ning sõltuvad lisaks raamatupidaja oskustele ja teadmistele veel konkreetsest töökohast ning selle korraldusest. Muutustega kohanemise all on autor pidanud silmas tööalaste muutustega kohanemist.

Joonis 2. Eeliste jaotus lähtuvalt üldistest ja kutsestandardist tulenevatest teguritest (autori koostatud).

Teise grupi (vt joonis 2) moodustavad kutsestandardist lähtuvad eeliseid, millest andis autor ülevaate peatükis 1.2. Kutsestandardist lähtuvad oskused on sellised, mida vastava taseme saavutanud raamatupidaja peaks omama. Mida kõrgem on saavutatud kutsetase, seda kõrgemalt võib raamatupidaja oskusi hinnata ning sellest tulenevalt võib tekkida tal tööturul eelis. Kutsetaseme saavutanud inimese eelis on see, et tal on paremad tööosadega seotud oskused, mis on otseselt raamatupidamistööga seotud ning kätkevad endas teadmisi finants-, maksu- ja juhtimisarvestusest. Kutsetasemest tulenevad isikuomadustega seotud eelised muutuvad taseme omandamisel suuremaks. Seega aitab raamatupidaja kutseeksami sooritamine ka inimesele omaseid teadmisi ja oskusi (nt koostöövõime, vastutusvõime jne) täiendada. Iseseisvuse all on siinkohal autor pidanud silmas iseseisvust tööülesannete täitmisel. Üldiselt võib eeldada, et kui raamatupidaja on läbinud kutseeksami ning mida haritum ta on, seda paremad on tema väljavaated tööturul ning sellest tulenevad eelised.

Kokkuvõttes võib öelda, et eelised saab jaotada üldisteks eelisteks, mis tulenevad haridusest ning kutsestandardist lähtuvateks. Kui kutsestandardist lähtuvad eelised on

tuletatud kutsetasemetes välja toodud oskustest, siis haridusest tulenevad eelised sõltuvad suuresti indiviidist ning tema isikuomadustest ning tugevnevad kõrgema haridustaseme omandamisel. Peatükist selgus, et teooria kohaselt võib öelda, et mida kõrgem on haridus seda suurem on kompetents, palk, produktiivsus, erialased teadmised jne. Seega loob haridustase ning kutsetaseme omamine eeldused paremate eeliste tekkeks.

2. RAAMATUPIDAJA HARIDUS- JA KUTSETASEMETE EELISTE ANALÜÜS EESTIS

2.1 Uurimismetoodika ja küsitlute profiil

Teoorias välja selgitatud eeliste analüüsimiseks viis autor läbi küsitluse, mille koostas Google Forms veebikeskkonnas. Küsitlus on antud bakalaureusetöö teemast lähtudes kõige kiirem moodus kogumaks andmeid Eestis täiskohaga töötavatel raamatupidajatelt. Kuna kevadisel ajal, mil küsitlus avalik oli, on raamtupidajatel aastaaruannetega tavaliselt piisavalt tegemist, siis otsustas autor läbi viia küsitluse just seetõttu, et see on vastajate jaoks kõige vähem ajamahukas. Autori seisukohast lähtudes kujunes andmekogumismeetodi valik küsitluse kasuks esiteks seetõttu, et läbi küsitluse on võimalik koguda kõige rohkem vastuseid. Mida suurem on vastajate arv, seda usaldusväärsemad on tulemused. Teiseks on internetipõhises küsitluses lihtne uurida vastajate seisukohta väljatoodud eeliste lõikes, sest vastuse märkimine võtab vähe aega ning on anonüümne, mis samuti suurendab tulemuste usaldusväärsust. Lisaks sellele on pärast internetiküsitlust analüüsi lihtsam läbi viia, sest andmed kogunevad tabelisse ning autor ei pea nende esialgsele süstematiseerimisele palju aega kulutama vaid saab keskenduda sisuliste järelduste väljatoomisele.

Kuigi küsitlus on üks lihtsamaid mooduseid andmete kogumiseks, siis on sellel ka oma negatiivne pool. Küsitlusele vastajal võib mingi küsimuse sisu jääda arusaamatuks ning sellisel juhul ei ole võimalik autoril selgitavaid kommentaare anda ning tulemuseks võib kujuneda väär hinnang/vastus vastanu poolt. Antud küsitluses paluti vastajatel märkida ainult oma hinnangud, kuid sisulisi vastuseid ei nõutud. Kuigi sisuliste kommentaaride saamine oleks antud töös kindlasti huvitavaid tulemusi ja järeldusi toonud, siis vastajate aja kokkuhoiu mõttes seda ei nõutud.

Autor ootas küsitlusele vastajaid täiskohaga töötavate raamatupidajate hulgast. Vastata paluti ainult täiskohaga töötavatel raamatupidajatel, et tulemused oleks paremini võrreldavad, eelkõige palgaerinevuste lõikes. Küsitlus oli internetipõhine ning jagatud viieks osaks. Esimeses osas tuli vastajatel valida sobivate vastusevariantide hulgast enda haridustase ning kirjutada eriala nimetus, teises osas tuli hinnata 5-palli skaalal erialasest haridusest tulenevaid üldiseid eeliseid. Sama tuli vastajatel teha ka kolmandas osas, kuid seekord pidi hindama kutsestandardist lähtuvaid oskuseid, kutsetaseme omamist ning selle olulisust. Neljas osa sisaldas üldisi küsimusi vastaja kohta ja viiendas sooviti teada saada vastaja brutotöötasu, kuid sellele küsimusele vastamine ei olnud kohustuslik. Täismahus küsimustik on toodud lisas 1. Sellisel kujul küsimustiku läbiviimine võimaldab järgnevas analüüsis võrrelda erineva haridusliku tausta ja kutseharidustasemega raaamtupidajate hinnanguid erinevate eeliste lõikes. Küsimustik oli vastamiseks avatud 16. märtsist 31. märtsini aastal 2016. Kõik küsimused olid valikvastustega, välja arvatud küsimus, kus sooviti teada saada omandatud eriala nimetust. Autor koostas küsimustiku peamiselt valikvastustega, et vastajatel kuluks küsimustiku täitmiseks minimaalselt aega. Keskmine ajakulu küsimustiku täitmiseks oli viis minutit.

Vastajateni jõudmiseks kasutas autor sotsiaalmeedia veebikeskkonda Facebook, kuhu postitas küsimustiku lingi koos lühikese kirjeldusega gruppi „Raamatupidamine, majandusarvestus ja maksundus“. Mainitud grupp koondab endas 8464 liiget (seisuga 1. aprill 2016.a), kes on huvitatud majandusarvestuses toimuvast. Tagasiside küsimustikule oli positiivne ning juba esimese päevaga kogunes ligi 100 vastust. Lisaks sotsiaalmeediale pöördus autor personaalselt tuttavate raamatupidajate poole ning palus ka neil vastata. Lõplikuks vastanute arvuks kujunes 122 täiskohaga töötavat raamatupidajat, kellest 117 olid naised ja 5 mehed. Seega 96% vastanutest on naised ja 4% mehed. Seda kinnitab ka 2011. aasta rahvaloenduse andmete põhjal Statistikaameti poolt koostatud raamatupidajate statistilise koondportree, millest järeldus, et 94% Eesti raamatupidajatest on naised (10. novembril on ... 2016). Vastuste analüüsimiseks kasutas autor Microsoft Excelit, andmetöötlusprogrammi SPSS Statistics ning automaatselt vastuseid koondanud Google Forms keskkonda.

Küsitluse tulemuste hindamiseks viis autor läbi intervjuu Juta Tikuga, kes on raamatupidajate vabariikliku kutsevõistluse hindamiskomisjoni esimees. Intervjuu võimaldas eeliseid põhjalikumalt analüüsida ning saada tulemustele eksperdi hinnangud. Intervjuu koosnes kümnest küsimusest ning intervjuu läbiviimiseks kulus pool tundi. Intervjuu küsimustik koos vastustega on toodud lisa 2. Küsitluse tulemusi ja eksperdi kommentaare ja hinnanguid on autor käsitlenud peatükis 2.4.

Tabelist 2, mis koondab vastajate sotsiaal-demograafilised tunnused, võib näha, et enamik vastajatest, 32%, on 31-40. aastased. Kõigest ühe vastaja võrra vähem, 31,1%, kuuluvad vanusegruppi 21-30. Kõige populaarsemaks haridustasemeks on kõrgharidus, mille on omandanud 43,4% vastanutest. Rakenduskõrgharidust omavad 41,8% ning kutseharidust 10,7% küsitletutest. Kuna vastanute hulgas oli vaid 5 inimest, kellel on keskharidus, siis oleks nii väikese vastanute arvu puhul väär teha paikapidavaid järeldusi. Seega eemaldab autor selle haridustaseme grupi edasisest analüüsist ning võrdlusesse jääb kutse-, rakenduskõrg- ja kõrgharidus.

Kuigi rakenduskõrghariduse õppe läbinud inimestele väljastatakse diplom õppekava täitmise kohta (Rakenduskõrgkooli ... 2016), siis paljud vastajatest, kes on omandanud rakenduskõrghariduse, olid siiski märkinud akadeemiliseks kraadiks bakalaureuse või magistri. Bakalaureus ja magister on akadeemilised kraadid, mida väljastavad vaid kõrgkoolid. Sellest vastuolust tulenevalt korrigeeris autor andmeid, et bakalaureuse- ja magistrakraadiga vastajad oleksid edasises analüüsis selgelt võrreldavad ning saaks teha õigeid järeldusi. Seega saab küsitluse põhjal öelda, et 9,8% küsitletutest omavad bakalaureusekraadi ja 25,4%-l on magistrakraad (vt tabel 2). Peaaegu kõigi vastajate, 97,2%, omandatud eriala on arvestus- või finantsalane.

Vastajate hulgas on erineva tööstaažiga inimesi. Kõige rohkem, 33 inimest, on raamatupidajana töötanud 2-5 aastat. See on loogiline tulemus, sest nagu juba mainitud sai, oli 21-30. aastaste vastanute osakaal üsna suur, seega on tõenäoliselt tegemist hiljuti tööturule sisenejatega. Populaarsuselt teiseks valikuks kujunes 20+ töötatud aastat, mille valis 26 vastajat. Tabelist 2 võib näha, et suurem osa vastajaid, 111 inimest, töötavad erasektori ettevõtetes. Kõigest 15 inimest töötavad avalikus sektoris. Kuigi küsitlusele vastajaid oli kokku 122, siis jooniselt võib näha, et liites avalikus ja erasektoris töötavad inimesed võib kokku saada 126 vastust. Selline erinevus johtub sellest, et neli vastanud

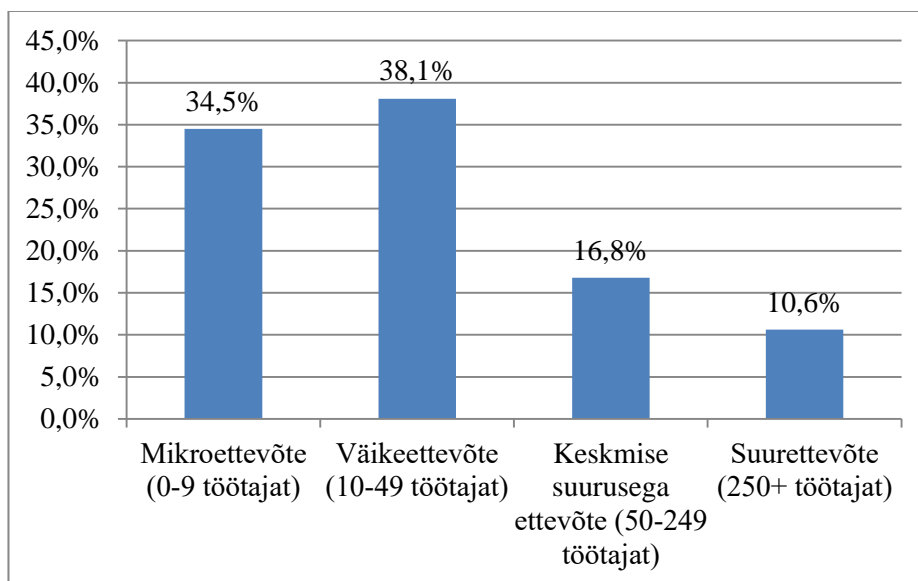
inimest töötavad nii avalikus kui ka erasektoris ning seetõttu valisid mõlema vastusevariandi. Vastanutest 34 inimesel on saavutatud raamatupidaja tase 5, 12 vastajal on tase 6. Enamikul vastanutest, 66 inimesel, kutsetase puudub ja 15 inimest soovivad kutseeksami lähiajal sooritada või kõrgema taseme saavutada. Nagu võib märgata, siis joonise põhjal tuleb vastuste arvuks 127, kuid küsitlusele vastajaid oli 122. Küsitluses võis selle küsimuse puhul valida mitu vastusevarianti (nt omatakse taset 5 ja soovitakse lähiajal kõrgem tase saavutada). Selline vastanute jaotus kutsetasemete lõikes võimaldab analüüsida kutsest tekkivaid eeliseid ning selle põhjal järeldusi teha.

Tabel 2. Vastajate sotsiaal-demograafilised tunnused

Sotsiaal-demograafiline tunnus	Vastusevariandid	Vastanute arv	Vastanute %
Vanus (aastad)	21-30	38	31,1
	31-40	39	32
	41-50	28	23
	51-60	12	9,8
	üle 61	5	4,1
Haridustase	keskharidus	5	4,1
	kutseharidus	13	10,7
	rakenduskõrgharidus	51	41,8
	kõrgharidus	53	43,4
Akadeemiline kraad	bakalaureus	12	9,8
	magister	31	25,4
Omandatud eriala	arvestus- või finantsalane	95	97,9
	muu	2	2,1
Tööstaaž raamatupidajana (aastad)	kuni 2	18	14,8
	2 kuni 5	33	27
	6 kuni 10	16	13,1
	11 kuni 15	14	11,5
	16 kuni 20	15	12,3
	20+	26	21,3
Sektor	erasektor	111	91
	avalik sektor	15	12,3
Kutsekvalifikatsiooni tase	tase 5	34	27,9
	tase 6	12	9,8
	puudub	66	54,1
	on plaanis omandada/kõrgem tase saavutada	15	12,3

Allikas: küsitluse põhjal autori koostatud.

Joonis 3 annab ülevaate, kuidas jagunevad erasektoris töötavad küsitlusele vastajad ettevõtte suurusest lähtudes. Kõige rohkem küsitluid töötab väikeettevõttes. Suur vastajate osakaal on ka mikroettevõttes töötajate seas. Mikroettevõttes töötab vastanutest koguni 34,5%. Arvestades, et Eestis moodustavad 2014. aasta seisuga väike- ja mikroettevõtted kõigist Eestis tegutsevatest ettevõtetest 98% (Statistikaameti andmebaas, autori arvutused), siis on küsitluse tulemused üllatavalt laiahaardelised, sest keskmise suurusega ettevõtetes töötab vastanutest koguni 16,8% ja suureettevõttes 10,6%. Selline vastajate jaotus oleks antud bakalaureusetöö seisukohast ühest küljest väga hea, sest võimaldaks võrrelda eeliseid ettevõtte suurusest lähtudes, kuid teisest küljest on keskmise suurusega ja suureettevõttes tihti raamatupidajate tööülesanded jagatud – näiteks üks raamatupidaja tegeleb palgaarvestusega, teine ostu- ja müügiarvetega jne. Seega ei pruugi keskmise suurusega ja suureettevõttes töötavad raamatupidajad kõigi raamatupidamistööga kaasnevate probleemide ja takkudega kokku puutuda ning seetõttu oleks neil raske kõiki eeliseid adekvaatselt hinnata.

Joonis 3. Erasektoris töötavate vastanute jaotumine sõltuvalt ettevõtte suurusest (küsitluse põhjal autori koostatud).

Küsitlute sotsiaal-demograafilisi tunnuseid ning töökohta analüüsidest võib valimi kohta öelda, et peamiselt on tegemist 21-50. aastaste erasektoris töötava mikro- või väikeettevõtte raamatupidajaga, kes omab arvestus- ja finantsalast kõrgharidust.

Järgnevate tabelite ja jooniste puhul lähtutakse eelpool toodud sotsiaal-demograafilistest tunnustest ning teostatakse analüüs.

2.2 Haridustasemetest tulenevate eeliste analüüs

Haridusest tulenevatest eelistest andis autor ülevaate töö peatükis 1.3. Eeldus on, et mida kõrgem on haridustase, seda suuremad on tekkivad eelised. Kirjanduse põhjal leitud eeliste kohta küsis autor küsitluses vastajate hinnangut. Vastajatel tuli enda puhul hinnata erinevate eeliste ulatust 5-palli skaalal, kus 1 tähistas nõrgimat hinnangut ja 5 kõrgeimat.

Tabelist 3 võib näha kirjeldavat statistikat üldiste eeliste kohta. Võib märgata, et skaalal 1-5 on enamik vastuseid jäänud 4-palli ümber. Siit võib järeldada, et täiskohaga töötavad raamatupidajad peavad tekkivaid eeliseid oma hariduslikust taustast lähtuvalt suhteliselt kõrgeks. Kõige väiksema keskmise hinnangu, 3,44, on saanud tööga seotud eeliste hulka kuuluv karjäärivõimalus. Samas on karjäärivõimaluse standardhälve suhteliselt suur, 1,31, mis näitab, et vastused erinevad keskmisest olulisel määral. Põhjus, miks vastajad karjäärivõimalust madalalt hindavad võib seisneda raamatupidaja töö tulevikus. Kuna raamatupidamises on toimumas olulised muutused ning tööd automatiseeritakse palju, siis võib praegu täiskohaga töötavate raamatupidajate seas esineda hirm teadmatuse ees. Seega kardetakse töö iseloomu muutumist (juhtimisarvestuse osakaalu suurenemist töös) ning ei olda ehk kindlad oma oskustes selles vallas. Samas on tööalaste muutustega kohanemise hinnang üks kõrgemaid (4,28), mis annab lootust, et raamatupidaja töö funktsiooni muutudes suudavad raamatupidajad muutustega kaasa minna ning end n-ö ümber häälestada. Kõige rohkem oldi üksmeelel kognitiivseid võimeid hinnates, sest selle eelise hajuvus on kõigest 0,61 ehk vastused ei erine eriti keskmisest. Lisaks sellele hindavad vastajad kognitiivseid võimeid üldiste eeliste puhul kõige kõrgemalt, 4,30 palliga.

Isikuomadustega seotud eeliste standardhälbed on võrreldes tööga seotud eelistega väiksema hajuvusega. Siit võib järeldada, et raamatupidajad on n-ö neist endist sõltuvates eelistes kindlamad ning seega hindavad neid üksmeelsemalt. Tööga seotud eelised on mõjutatud küll raamatupidaja hariduslikust taustast, kuid tihtilugu ei ole

nende poolt täielikult mõjutatavad (nt palk, töötingimused, töö stabiilsus), mis avaldub suuremas vastuste hajuvuses (vt tabel 3).

Tabel 3. Üldistest eelistest tulenevate isikuomadustega ja tööga seotud eeliste kirjeldav statistika

Eelise tüüp	Muutuja	Vaatluste arv	Keskmine	Standardhälve	Min	Max
Isikuomadustega seotud	Suhtlemisoskus	122	3,99	0,8	1	5
	Kognitiivsed võimed	122	4,30	0,61	1	5
	Motiveeritus	122	4,08	0,78	1	5
	Produktiivsus	122	4,21	0,66	1	5
	Kompetents	122	4,09	0,62	1	5
Tööga seotud	Palk	122	3,77	0,84	1	5
	Töötingimused	122	4,18	0,84	1	5
	Töö stabiilsus	122	4,09	0,86	1	5
	Töölaste muutustega kohanemine	122	4,28	0,67	1	5
	Karjäärivõimalus	122	3,44	1,31	1	5
	Tööga rahulolu	122	4,00	0,92	1	5

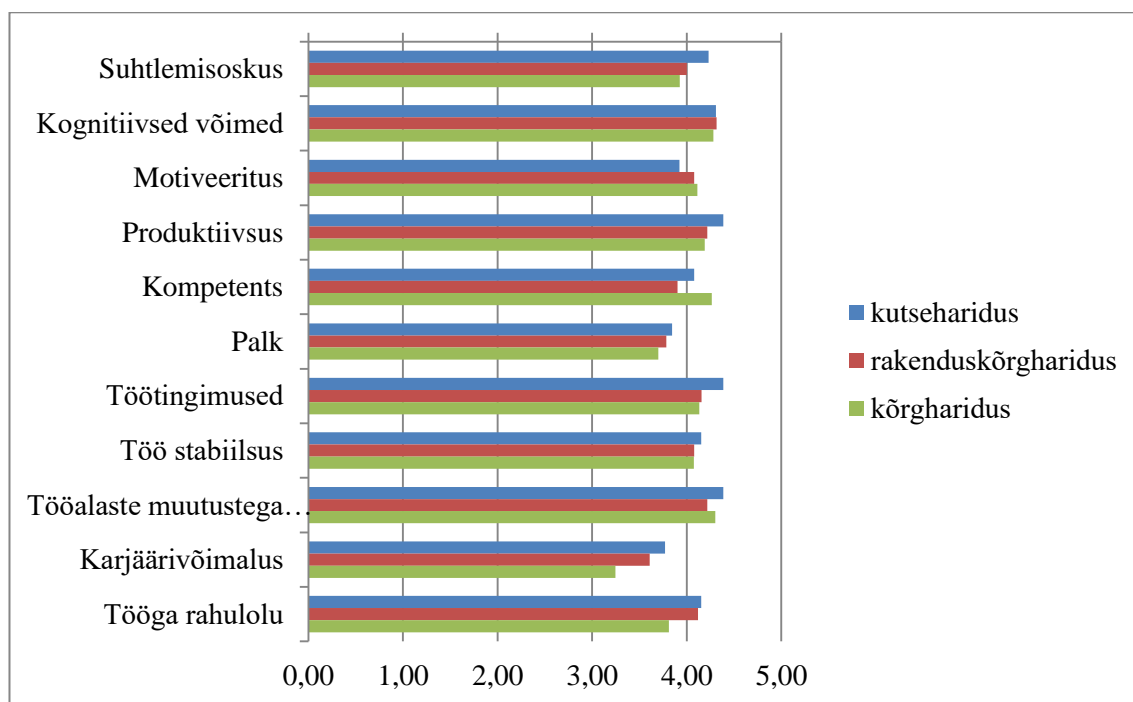
Allikas: küsitluse põhjal autori koostatud.

Joonis 4 koondab vastajate hinnangud üldistele eelistele lähtudes nende haridustasemest. Kui võrrelda omavahel kutse-, rakenduskõrg- ja kõrgharidust, siis võib märgata, et üldiselt toob kutseharidus ja rakenduskõrgharidus kaasa kõrgema hinnangu eelistele, kui kõrgharidus. Ainukesed eelised, millele kõrgharitud on andnud kõrgemad hinnangud võrreldes kutse- ja rakenduskõrgharitudetega, on kompetents (4,26) ja motiveeritus (4,11). Kõige sarnasemad on hinnangud kognitiivsete võimete puhul, mille puhul on ümardatult hinnanguks kujunenud 4,3 palli.

Kõige madalamad on hinnangud karjäärivõimaluse ja palga osas (vt joonis 4). Kõrgharitud hindavad enda karjäärivõimalusi oluliselt madalamalt (3,25), kui rakenduskõrg- ja kutseharitud. Eeldustest lähtuvalt võiks hoopiski arvata, et mida kõrgem on haridustase, seda paremad on väljavaated tööturul, kuid raamatupidajad hindavad olukorda vastupidiselt. Samas on kõrgharitud, võrreldes kutsehariduse ja rakenduskõrghariduse omandanud inimestega, kõige motiveeritumad töötamaks, aga tööga rahulolu on jällegi madalam kui teistel haridustasemetel. Kuna kõrgharitud

hinnangul on nende töö stabiilsus suhteliselt madal ja tööga rahulolu samuti, siis võib eeldada, et kõrgharitud ei leia oma oskustele sobivat tööd, mis vastaks nende arvates kõrgeks hinnatud kompetentsile ja oskustele.

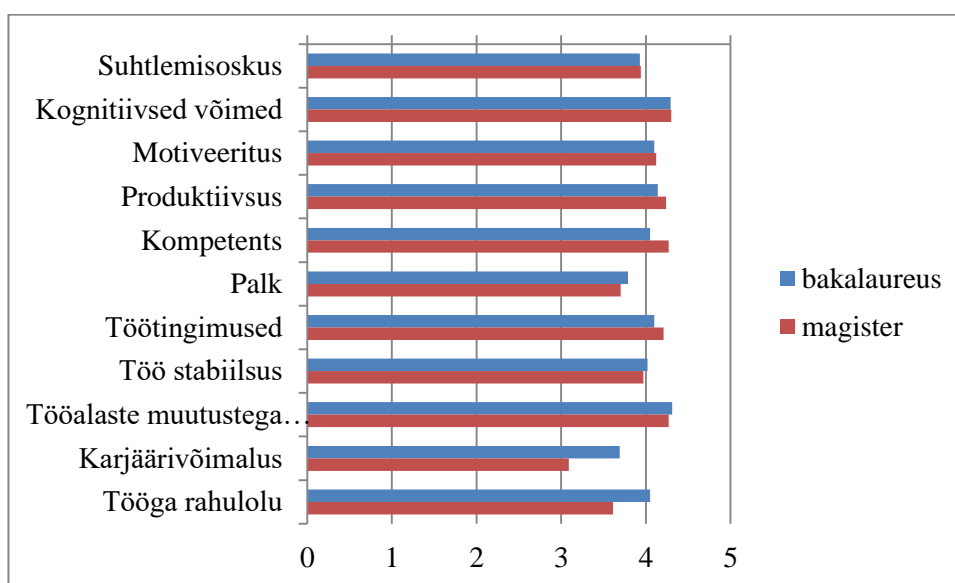
Kokkuvõtvalt võib joonise 4 põhjal öelda, et kuigi kõrgharitud hindavad enda kompetentsi kõige kõrgemat, siis tööga seotud eeliste põhjal võib näha, et kõrgharitud hinnangud on enamike eeliste puhul madalaimad. Kuna kõrgharitud on kõige raskem omandada, siis automaatselt eeldatakse, et teadmised on samuti sellest tulenevalt paremad. Siiski kui võrrelda raamatupidamistöös tekkivaid eeliseid, siis tööga seotud eeliste puhul on eelisolukorras kutse- ja rakenduskõrgharitud. Seda ilmselt seetõttu, et kutse- ja rakenduskõrgharitud keskendub rohkem praktiliste oskuste arendamisele ning lõpetanud tunnevad end oma oskustes kindlamalt.

Joonis 4. Eeliste keskmised haridustasemete lõikes (küsitluse põhjal autori koostatud).

Joonis 5 loob ülevaate eelistest kõrgharitud lõikes. Kõrgharitudustasemete lõikes eeliseid võrreldes saab järeldada, kas magistrikraad loob oluliselt suuremad eelised töötamiseks raamatupidajana või mitte. Üldiselt saab joonise põhjal öelda, et magistrikraad oluliselt eeliseid ei suurenda. Magistrikaadi omavad vastanud on koguni mõningaid eeliseid madalamalt hinnanud kui bakalaureusekraadiga vastanud. Bakalaureusekraadi omavad

raamatupidajad hindavad palka kõrgemaks. Kuna vastanute hulgas oli palju noori inimesi, kes ilmselt on alles hiljuti tööturule sisenenud, siis võib eeldada, et alles karjääri alustavad noored ei ole niivõrd nõudlikud palga suhtes, seega on pakutava töötasuga rahulolevamad, kui magistrikraadi omavad raamatupidajad. Jooniselt 5 võib märgata, et kõige suuremad erinevused bakalaureuse- ja magistrikraadi omavate vastanute puhul on karjäärivõimaluse ja tööga rahulolu osas. Lisaks sellele, et karjäärivõimalust hinnatakse kõigist eelistest kõige madalamaks, siis kahe vaatlusaluse grupi hinnangute vahe on 0,6 palli ning tööga rahulolu puhul 0,44 palli.

Joonis 5. Eeliste keskmised akadeemilise kraadi lõikes (küsitluse põhjal autori koostatud).

Üheks kõige huvitavamaks ja intrigeerivamaks tekkivaks eeliseks on palk. 2015. aastal oli finantsalal keskmine brutokuupalk 1778 eurot ja juurdekasvutempo võrreldes eelmise perioodiga oli 4,3%. Eeldusel, et juurdekasvutempo jääb 2016. aastal samaks, võib eeldada, et 2016. aasta keskmiseks brutokuupalgaks finantsalal kujuneb 1854,45 eurot. (Keskmine bruto- ja ... 2016) Sellist palgasummat saab antud küsimustikule vastanutest vaid 5 inimest (vt tabel 4). Järelikult saavad raamatupidajad võrreldes teiste finantsalal töötavate inimestega keskmisest vähem palka. Tabelist 4 võib näha, et vastanutest kõige enam, 25 inimest, saab palka vahemikus 751-1000 eurot. 23 inimese brutokuupalgaks on 1001-1250 eurot, mis jääb Eesti keskmise palga vahemikku. Kõige

madalamat palka, alla 500 euro, saavad kolm rakenduskõrgharidust omavat inimest ja üks kutseharitu.

Tabel 4. Vastajate brutokuupalgad haridustasemete lõikes, vastanute arv.

Palk	Haridustase			Kokku
	kutseharidus	rakenduskõrgharidus	kõrgharidus	
alla 500 euro	1	3	0	4
501-750 eurot	2	3	8	13
751-1000 eurot	3	16	6	25
1001-1250 eurot	3	14	6	23
1251-1500 eurot	2	7	12	21
1501-1750 eurot	1	3	6	10
1751-2000 eurot	0	2	3	5
rohkem kui 2000 eurot	1	1	10	12
ei soovi avaldada	0	2	2	4

Allikas: küsitluse põhjal autori koostatud.

Võrreldes tabelist 4 tulenevalt palgasummasid haridustasemete lõikes võib näha, et mida kõrgem on haridustase, seda kõrgem on ka saadav töötasu. Kui rakenduskõrgharidust omavate vastajate kuupalgad jäävad peamiselt vahemikku 751-1000 eurot, siis kõrgharitud vastajate puhul on kõige populaarsemaks kuiseks brutopalgaks 1251-1000 eurot. Kuigi joonisel 4 järeldus, et haridustasemete lõikes on kõrgharidusega vastajad kõige vähem oma palgaga rahul, siis ülalolevast tabelist võib siiski näha, et just kõrgharitute seas on kõige rohkem neid, kes teenivad kõrgeimat palka, milleks on rohkem kui 2000 eurot kuus. Samuti on 1251-1750 eurot saavate kõrgharitute osakaal teiste haridustasemetega võrreldes suurim. Järelikult hindavad kõrgharitud oma palgasummat madalamalt (vt joonis 4) seetõttu, et nende ootused palgale on palju kõrgemad kui teiste haridustasemetega vastajatel. Märkimisväärne on, et alla 500 euro kuus ei saa ükski kõrgharitud raamatupidaja, kuid saab üks kutseharidusega ning kolm rakenduskõrgharidusega raamatupidajat.

Peatükist järeldub, et üldjoones hindavad küsitlusele vastanud raamatupidajad üldiseid eeliseid päris kõrgelt, sest enamike eeliste keskmiseks hinnanguks on kujunenud 4 palli. Kui eelduste kohaselt võis arvata, et mida kõrgem on haridustase, seda paremad on eeliseid, siis küsitluse tulemusi analüüsides selgus, et enamike eeliste puhul see eeldus ei pidanud paika ja kõrgharitud hindasid eelised hoopis kõige madalamalt. Sarnane

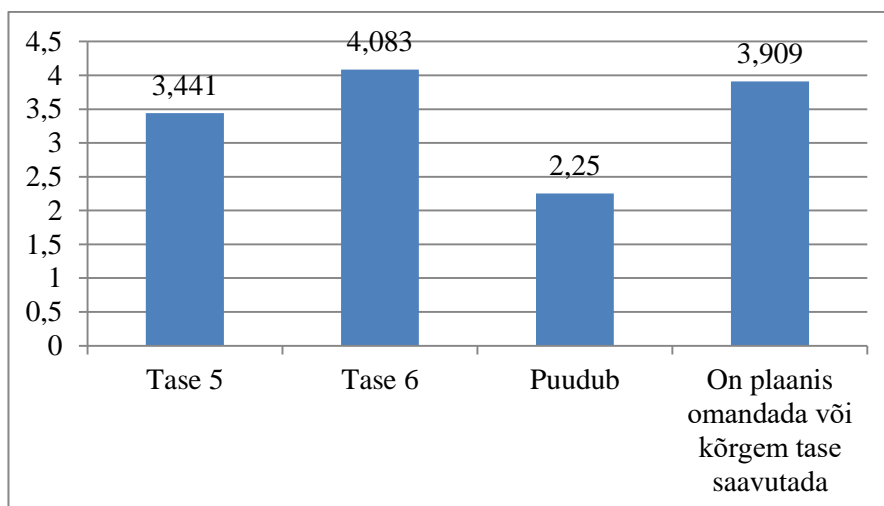
vastuolu esines ka kõrghariduse kraadide lõikes, kus selgus, et magistrikraad eeliseid oluliselt ei suurenda.

2.3 Kutsetasemetest lähtuvate eeliste analüüs

Järgnevalt loob autor ülevaate hinnangutest eelistele, mis puudutavad kutsetasemeid. Eeliseid jagunevad siinkohal tööosadega seotuteks ja isikuomadustega seotuteks, mida vastajad hindasid 5-palli skaalal. Kutsetasemete lõikes eeliste analüüsimine annab võimaluse hinnata tasemete olulisust töötades raamatupidajana ning tänu vastajate hinnangule võib teha järeldusi nende oskuste vastavusest kutsestandardis tooduga.

Raamatupidaja kutsestandardis on toodud hulk oskusi, mida taseme saavutanud raamatupidaja peaks valdama. Need oskused ja teadmised loovad talle tööturul teatavad eelised. Selleks, et saavutada kutsetase, tuleb läbida kutseeksam. Raamatupidaja kutsetaseme omamine küsitlusele vastanute seas on toodud tabelis 2, kust järeldus, et 66 vastajal kutsetase puudus, 34 vastanut omavad taset 5 ning 12 inimest taset 6.

Joonisel 6 on kutsekvalifikatsiooni olulisus näidatud juba saavutatud tasemete lõikes. Jooniselt avaldub seaduspära, et mida kõrgem on saavutatud kutsetase, seda olulisemaks raamatupidajad seda peavad. Kuna kutseeksamid on põhjalikult läbi töötatud ning adekvaatsed hindamaks raamatupidaja oskusi, siis tunnevad taseme saavutanud raamatupidajad end oma töös pädevamalt ning oskavad kutsekvalifikatsiooni olulisust hinnata. Nagu jooniselt 5 võis näha, siis 66 inimesel vastanutest kutsetase puudub ning seetõttu ei oska nad seda ka oluliselt hinnata ning keskmiseks hinnanguks 5-palli skaalal kujunes kõigest 2,25. Vastanud, kes planeerivad kutseeksamit sooritada kas esmakordselt või kõrgema taseme saavutamiseks, hindavad kutsekvalifikatsiooni olulisust 3,909 palliga. Käesoleva peatüki alljärgnevatelt joonistelt ja tabelistest selgub, kas kõrgem tase toob paremad eelised või ei avalda kutsetase raamatupidajate tööle mõju.

Joonis 6. Vastajate keskmine hinnang kutsekvalifikatsiooni omamise olulisusele 5-palli skaalal, lähtudes saavutatud kutsetasemest (küsitluse põhjal autori koostatud).

Tabelis 5 on toodud kutsekvalifikatsioonist tekkivate eeliste keskmised ja standardhälbed 5-palli skaalal, mis jagunevad tööosadega ja isikuomadustega seotud eelisteks. Üldiselt hindavad küsitlusele vastanud täiskohaga töötavad raamatupidajad eeliseid enda puhul kõrgeks. Kuid teadmised juhtimisarvestusest ja juhtimisoskus on saanud kõige madalama hinnangu. See on ka loogiline arvestades seda, et raamatupidamises on suurem rõhk majandusarvestusel, kuid juhtimisarvestus saab vähem kajastust. Standardhälbed on loetletud eeliste puhul suhteliselt väikesed, seega ei erine vastajate arvamused keskmisest olulisel määral. Kõige väiksem on standardhälve täpsuse puhul, seega kõiguvad selle eelise puhul vastajate arvamused keskmise ümber kõige vähem. Kõige kõrgema hinnangu on saanud iseseisvus, seega tunnevad täiskohaga töötavad raamatupidajad end oma töös kindlalt ning saavad igapäevaste tööülesannete täitmisega iseseisvalt hakkama.

Tabel 5. Kutsestandardist lähtuvate isikuomadustega ja töösadega seotud eeliste kirjeldav statistika

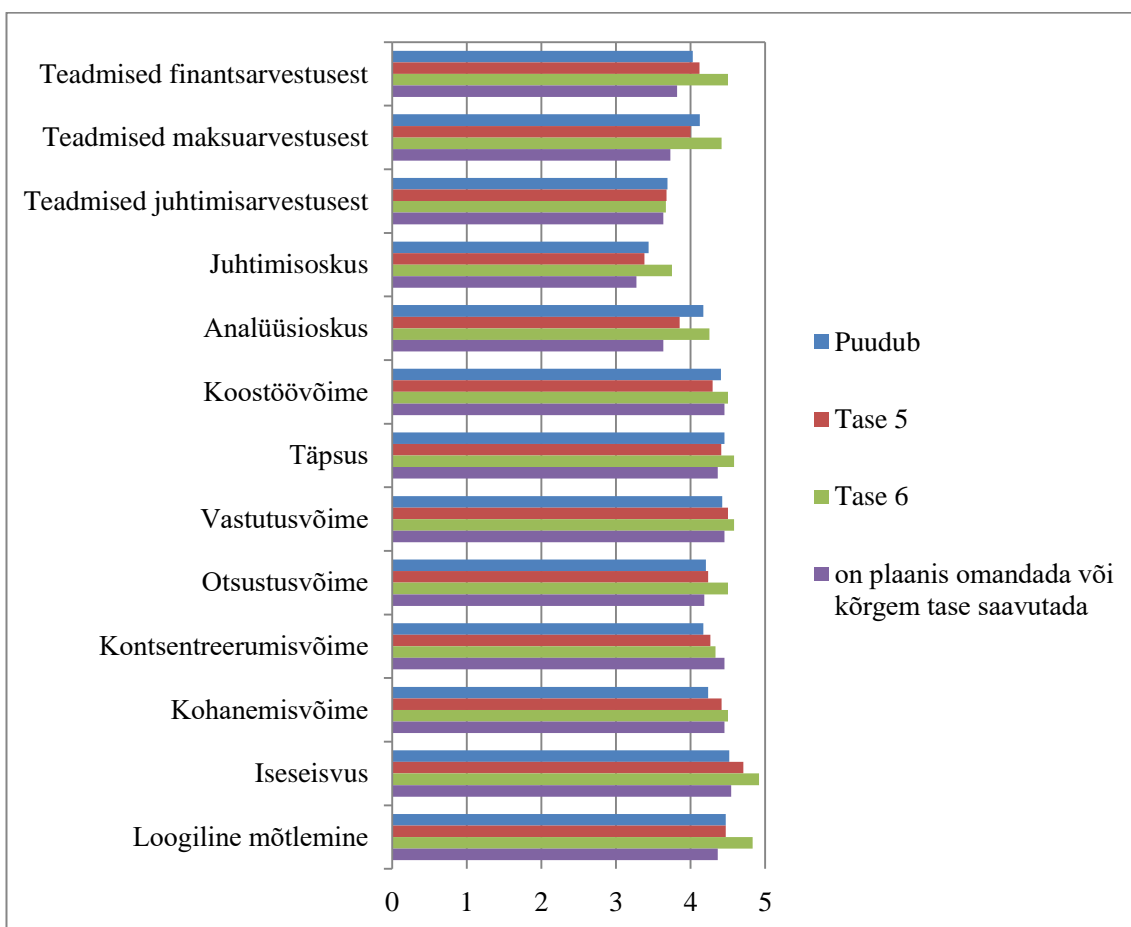
Eelise tüüp	Muutuja	Vaatluste arv	Keskmine	Standardhälve	Min	Max
Töösadega seotud	Teadmised finantsarvestusest	122	4,08	0,65	1	5
	Teadmised maksuarvestusest	122	4,08	0,69	1	5
	Teadmised juhtimisarvestusest	122	3,68	0,77	1	5
Isikuomadustega seotud	Juhtimisoskus	122	3,44	0,81	1	5
	Analüüsi oskus	122	4,04	0,74	1	5
	Koostöövõime	122	4,38	0,75	1	5
	Täpsus	122	4,44	0,58	1	5
	Vastutusvõime	122	4,45	0,69	1	5
	Otsustusvõime	122	4,24	0,75	1	5
	Kontsentreerumisvõime	122	4,24	0,72	1	5
	Kohanemisvõime	122	4,35	0,73	1	5
	Iseseisvus	122	4,62	0,62	1	5
Loogiline mõtlemine	122	4,50	0,62	1	5	

Allikas: autori koostatud küsitluse põhjal.

Võrreldes joonisel 7 taseme 5 ja taseme 6 saavutanud raamatupidajate keskmiseid hinnanguid tekkivatele eelistele, võib näha, et taseme 6 saavutanud inimesed hindavad tekkivaid eeliseid kõrgemalt. Seega võib järeldada, et kutsetase loob tööturul reaalse eelise ning mida kõrgem on kutsetase, seda paremad on raamatupidaja tööks vajalikud teadmised ja oskused. Üldiselt hindavad vastanud, kellel tase puudub eeliseid samuti kõrgelt. Võib eeldada, et tegemist on peamiselt staažikate töötajatega, kes on oskused ja teadmised kogunud töö käigus ning seega peavad enda oskusi keskmisest kõrgemaks. Samas on kindlasti raske kutsetaset mitte omavatel raamatupidajatel enda eeliseid hinnata, sest neil puudub võrdlus taseme olemasolu ja mitte omamise vahel. Need, kes on läbinud kutseeksami ning saavutanud taseme 5 või 6 oskavad oma oskusi ning töösadega seotud eeliseid võrrelda ajaga, mil neil taset veel polnud.

Jooniselt 7 näeb, et tase 5 ei töö eriti suuremaid eeliseid kaasa võrreldes olukorraga, kui tase puudub. Töösadega seotud eeliste puhul (vt joonis 2 lk 24) on teadmised maksuarvestusest kutsetaset mitteomavate inimeste puhul isegi kõrgemad. Kui võrrelda

isikuomadustega seotud eeliseid taseme puudumise ja taseme 5 lõikes, siis suurim erinevus nende kahe grupi vahel on analüüsi oskuses, kus taset mitteomavate raamatupidajate hinnang eelisele on 0,32 palli võrra kõrgem. Tase 5 toob võrreldes taseme puudumisega kõige suurema eelise kaasa iseseisvuses. Järelikult annab kutseeksami sooritamise raamatupidajale kindlustunde, et ta on võimeline iseseisvalt tööülesannetega hakkama saada. Kuigi tase 5 erilisi eeliseid kaasa ei too, siis tase 6 toob kaasa juba märkimisväärsed eelised tööturul, seega tasub end täiendada ning oskusi parandada.

Joonis 7. Keskmise hinnang kutsekvalifikatsioonist tulenevatele eelistele lähtuvalt saavutatud tasemest (küsitluse põhjal autori koostatud).

Tabel 6 loob ülevaate, milline on raamatupidajate hulgas kutsetaseme sooritamise tihedus erinevate haridustasemete lõikes. Võrreldes rakenduskõrgharidusega ja kõrgharitud inimesi on kutsetunnistuste puudumine suurem kõrgharitude seas. Sellest

võib järeldada, et kuna rakenduskõrghariduse õppes on suurem osakaal praktiliste oskuste arendamisel, siis selle õppekava läbinud inimestel on lihtsam kutseeksami taset 5 läbida. Seda näitab ka asjaolu, et taset 5 omab rakenduskõrgharidusega vastanute seast koguni 31%, aga kõrgharitude seas on see osakaal kõigest 15% kõikidest kõrgharidusega vastajatest.

Tabel 6. Vastajate jaotumine haridustasemete ja raamatupidaja kutsetasemete lõikes, %

Kutsekvalifikatsioon	Haridustase		
	kutseharidus	rakenduskõrgharidus	kõrgharidus
Puudub	31	47	64
Tase 5	46	31	15
Tase 6	0	6	15
On plaanis omandada või kõrgem tase saavutada	0	14	6
Tase 5, on plaanis kõrgem tase saavutada	15	2	0
Tase 6, on plaanis kõrgem tase saavutada	8	0	0
Kokku	100	100	100

Allikas: küsitluse põhjal autori koostatud.

Kuna kutseõppes ja rakenduskõrghariduse õppes on suurem osakaal praktilikal, siis on lõpetajatel lihtsam kooli lõpetades tasemeeksami sooritada, mis kindlasti suurendab lõpetanute seas taseme saavutanud inimeste osakaalu. Sellest tulenevalt on lausa 46% kutseharitute 5 taseme saavutanud (vt tabel 6). Analüüsis taset 6, on vastupidiselt tasemele 5 kõrgharitude osakaal suurim. Seda saab põhjendada peatükis 1.3 toodud eeldusega, mis selgitas, et mida kõrgem on inimese saavutatud haridustase, seda motiveeritum on ta end tööalaselt täiendama. Sellele vaatamata on kõrgharitude seas kõige rohkem neid, kellel tase puudub. Kuna akadeemilise haridusele heidetakse ette, et see on liiga teoreetiline, siis võib järeldada, et kõrgkooli lõpetanud ei tunne end praktilistes oskustes piisavalt kindlalt, et raamatupidaja kutseeksamile minna.

Kokkuvõtvalt saab alapeatüki põhjal öelda, et raamatupidaja kutsetaseme omamine loob üldjoones suuremad eelised. Kui taseme puudumise ja 5 taseme vahel on eeliste varieeruvus väike, siis tase 6 loob juba märkimisväärseid eeliseid. Kuna Eestis on taseme 6 omavaid raamatupidajaid üsna vähe, siis võib siit järeldada, et need raamatupidajad tunnevad end tööturul palju enesekindlamalt ning hindavaid ka eeliseid

kõrgemalt. Küsitluse tulemusi analüüsidest saab väita, et kõrgharidus ei loo piisavaid alustadmisi raamatupidaja kutsetaseme läbimiseks, mistõttu on täiskohaga töötavate kõrgharitud raamatupidajate seas kutsetaseme puudumine kõige suurem.

2.4 Järeldused raamatupidajate haridus- ja kutsetasemest tulenevate eeliste kohta

Eelnevates peatükkides selgitas autor millised eelised loob haridustase ning raamatupidaja kutsetase täiskohaga töötavatele raamatupidajatele Eestis. Alljärgnevalt on toodud kokkuvõttev ülevaade analüüsi järeldustest. Uuringu peamisi tulemusi tutvustas autor raamatupidajate vabariikliku kutsevõistluse hindamiskomisjoni esimehele Juta Tikule, kelle tähelepanekuid ja arvamust kõrvutas bakalaureusetöö autor läbiviidud küsitluse tulemustega. Lisaks sellele loob käesolev alapeatükk ülevaate täiendkoolitustel käimise sagedusest vastanute hulgas.

Alljärgnevalt on loetletud küsitluse tulemustest lähtuvad järeldused sõltuvalt haridusest:

- erialane haridus loob head eeldused töötamiseks raamatupidajana,
- kutse- ja rakenduskõrgharidus loob paremad eelised töötamiseks raamatupidajana kui kõrgharidus,
- kuigi kõrgharidus ei pruugi anda põhjalikke teadmisi töötamiseks raamatupidajana, siis võimaldab teenida kõrgemat palka,
- raamatupidajana töötamiseks ei loo magistrikraad võrreldes bakalaureusekraadiga olulisemalt suuremaid eeliseid,
- kõrgharitud ei ole piisavalt pädevad vahetult peale ülikooli lõppu kutseksamit sooritama,
- raamatupidajana on raske karjääri teha.

Küsitlusele vastanud täiskohaga raamatupidajate hinnangutest eelistele lähtub, et erialane haridus loob head eeldused töötamiseks raamatupidajana, sest eeliste keskmised hinnangud olid üldiselt suhteliselt kõrged. Peamiselt hinnati tekkivaid eeliseid 4 palliga. Vaid kolme eelise puhul- suhtlemisoskus, palk ja karjäärivõimalus, oli keskmine hinnang alla 4 palli.

Ülikoolis õppides on majandusalasel erialal võimalik küll ammutada teadmisi raamatupidamisest, kuid suur osakaal on ka muude teadmiste omandamisel. Seevastu kutse- ja rakenduskõrghariduse õppekavad on spetsialiseeritumad ning keskenduvad konkreetsele väljaõppele, mistõttu on tekkivad eelised kutse- ja rakenduskõrgharitude seas suuremad, sest nad tunnevad end oma erialal pädevamalt. Samuti on kutse- ja rakenduskõrgharidusõppes suur rõhk praktilisel, mis annab lõpetanutele eelise tööturule sisenemisel ning võimaldab neil oma oskustes kindlamad olla. Seega on kutse- ja rakenduskõrghariduse lõpetajad vahetult peale kooli lõppu teatavas eelises seisus võrreldes ülikooli lõpetajatega, kelle kutsealased oskused on madalamad.

Kuigi kõrgharidus ei anna üldiselt eeliseid töötamiseks raamatupidajana, võis küsitluse põhjal siiski järeldada, et saadav töötasu on kõrgharitude puhul kõige suurem. Seega hindavad tööandjad kõrgemat haridustaset ning on valmis maksma kõrgharitudel kõrgemat palka. Samas võisid küsitluses osalenud kõrgharidusega raamatupidajad täita vastutusrikkamaid tööülesandeid, kuid antud uuringus ametikoha ja ülesannete spetsiifika seonduvat ei uuritud. Sealjuures tekkis küsitluses vastuolu, kus ilmnes, et mida kõrgem on haridustase, seda madalamalt küsitletud ise oma palka hindavad. Seega loob kõrgem haridustase aluse kõrgema palga nõudmiseks.

Küsitlusele vastajate hulgas oli kõrgharitudel hulgas kõige rohkem neid raamatupidajaid, kes ei oma kutsetaset. Nagu eelnevalt sai mainitud, siis ülikool pakub palju laiahaardelisemat õppekava ja haridust ning seetõttu on lõpetanutel kohe peale ülikooliõpinguid raske raamatupidaja kutseeksami sooritada. Intervjuu käigus nõustus sellega ka Juta Tikk, kes kommenteeris, et värskest ülikooli lõpetanud ei saaks kutseeksamitega hästi hakkama. Ta selgitas, et kutse- ja rakenduskõrghariduse õppes läbitakse õppekava põhjalikumalt, keskendudes konkreetsele osale ainekavast ja tuletades samal ajal järjepidevalt meelde varem õpitut. Kuid kuna ülikoolis on õppekava laiahaardelisem ning tudengid oma ainekava koostamisel vabamad, siis pidevat kordamist ei toimu ning seega ei ole ka lõpetanute teadmised piisavad kutseeksami sooritamiseks. Lisaks sellele lähevad kutse- või rakenduskõrgharidust tavaliselt omandama inimesed, kes on oma erialavalikus kindlamad ning eesmärgist lähtuvalt läbivad ka rohkem kutseeksameid.

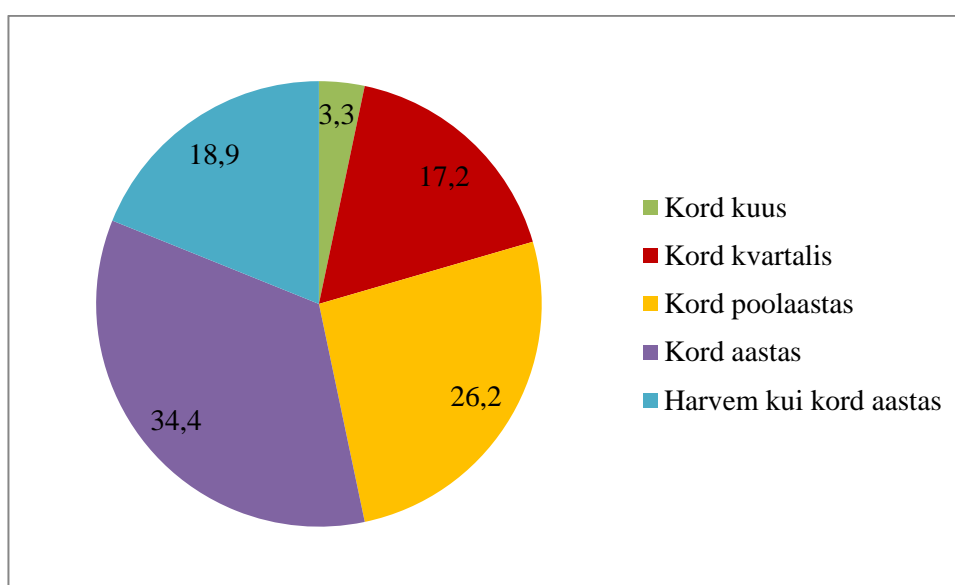
Teooria kohaselt on kõrgem haridustase eelduseks inimese motiveeritusele, mis aitab oma eesmärgke täide viia ning sobivat ametipositsiooni saavutada ning karjääriredelil tõusta. Jooniselt 4 selgus, et see seaduspära peab küsitletud raamatupidajate seas paika. Ehk mida kõrgem oli küsitlusele vastanud raamatupidaja haridustase, seda kõrgemalt ta enda motivatsiooni hindas.

Mida kõrgem on haridustase, seda suurem on valmisolek end proovile panna ning eesmärgke saavutada, sest akadeemilise hariduse omandamine on suurema koormusega ja nõuab rohkem pühendumist kui näiteks kutsehariduse omandamine. Seega vajab kõrgema haridustaseme omandamine suuremat enesedistsipliini ning samuti vajab järjest kõrgema kutsetaseme saavutamine suuremaid pingutusi. Samas selgus küsitlusest, et kõrgharitud hoopiski hindavad enda karjäärivõimalusi võrreldes teiste haridustasemetega kõige madalamalt (joonis 4 lk 33). Seega ei kinnitanud küsitluse tulemused teoorias esitatud hüpoteesi. Läbiviidud analüüs näitas, et magistrakraadiga kõrgharitud hindavad enda karjäärivõimalust oluliselt madalamalt kui bakalaureusekraadi omavad kõrgharitud ning samuti teiste vaadeldud eeliste lõikes ei loo magistrakraad olulisi eeliseid. Põhjuseks võib siinkohal olla bakalaureusekraadi omavate noorte motiveeritus tööd teha ning optimistlikkus tuleviku suhtes. Juta Tikk kommenteeris antud olukorda sellega, et magistrakraadiga raamatupidajad on vanemad ja oskavad tööturusiituatsiooni realistlikumalt hinnata, seega on nende teadmised tööturul valitsevast olukorrast täielikumad ning nad on teadlikud valdkonna karjäärivõimalusest ega ole niivõrd optimistlikud.

Haritumatel inimestel on eelduste kohaselt motivatsioon ja pühendumus raskemate ülesannetega hakkama saada. Jooniselt 5 (lk 34) selgus, et tõepoolest on magistrakraadiga inimesed motiveeritumad ning jooniselt 7 (lk 39) järeldus, et neil, kellel kutsetase üldse puudus oli hinnang iseseisvusele kõige madalam võrreldes 5 ja 6 tasemega. Seega võimaldab enda proovilepanek ja elukestev õpe saavutada paremaid eeliseid ning olla tööülesannete täitmisel iseseisev.

Joonis 8 loob ülevaate täiendkoolitustel käimise sagedusest raamatupidajate hulgas. Kuna raamatupidamise erialal tuleb end pidevalt erinevate seadusemuudatuste ja uuendustega kursis hoida, siis on koolitustel käimine raamatupidajate hulgas suhteliselt levinud. Koguni 34,4% vastanutest täiendab end kord aastas ning teiseks levinumaks

vastuseks on käia koolitustel kord poolaastas. Harvem kui kord aastas käib täiendkoolitustel vaid 18,9% küsitletutest. Kuna huvi täiendkoolituste vastu tundub suur, siis võib eeldada, et raamatupidajad on alid end arendama ning teadmisi täiendama. Sellest tulenevalt võiks seda statistikat ära kasutada erinevad täiendkoolitusi pakkuvad ettevõtted. Lähtuvalt käesoleva bakalaureusetöö empiirilistest tulemustest, on raamatupidajate hulgas teadmised juhtimisarvestusest ning juhtimisoskused suhteliselt madalad. Kuna huvi koolituste vastu on suur, siis võiks seda signaali koolituste pakkujad ära kasutada ning pakkuda rohkem juhtimisalaseid koolitusi, et raamatupidaja ameti tulevikku silmas pidades oleksid raamatupidajad selleks rohkem valmistunud.

Joonis 8. Täiendkoolitustel käimise sagedus, % (küsitluse põhjal autori koostatud).

Alljärgnevalt on loetletud küsitluse tulemustest lähtuvad järeldused sõltuvalt kutsetasemest:

- kutsetaseme omamine võimaldab enda teadmistes kindel olla ja enesekindlust tõsta,
- eeliste tekkimise seisukohast lähtudes on kõige kasulikum omandada kutsetase 6,
- täiskohaga töötavate raamatupidajate juhtimisarvestuse alaseid oskusi tuleks rohkem arendada.

Kutsetaseme omamine võimaldab seda omava raamatupidaja kompetentsis ja pädevuses kindel olla, mis annab talle tööturul teatava eelise. Juta Tiku arvates oleneb taseme olulisus tööandjast ning tema nägemusest kutsetasemetele. Kuid enamikel juhtudel annab kutsetase võrreldes taset mitteomava raamatupidajaga eelise. Veel mainis Juta Tikk, et tase võimaldab inimesel end enesekindlamana tunda ning annab ka tööandjale kindlustunde, et inimene on kompetentne. Seda näitas ka läbiviidud küsitluse tulemused, kus kõrgemat taset omavad raamatupidajaid hindasid enda oskusi kõrgemalt.

Empiirilisest osast järeldus, et taseme mitteomamise ja raamatupidaja taseme 5 vahel eeliste osas suuri erinevusi ei tekkinud. Küll aga mõjutas tulemusi oluliselt 6 taseme omamine, mis tekitas märkimisväärselt suuremaid eeliseid. Kuna 6 kutsetaset saab omandada ka 5 taset omamata, siis küsitluse tulemustest lähtuvalt oleks mõistlik kohe 6 tase saavutada. Samas tuleb arvestada sellega, et nõudmised teadmistele 6 taseme omamisel on oluliselt suuremad kui 5 taseme puhul. Võib vaid eeldada, et tase 7 tooks sel juhul kaasa veelgi suuremad eelised, kuid Juta Tiku sõnul pole hetkel plaanis 7 taseme kutseeksameid läbi viia. Kuigi kompetentseid inimesi seda sooritama kindlasti leiduks, siis nõudlust taseme 7 kutseeksamite järele eriti ei ole. Kuna 7. tasemes on oskused juhtimisarvestuse vallast olulised, siis arvestades raamatupidaja ametis järjest suurenevat analüüsi ja juhtimisarvestuse tundmist võiks eeldada, et raamatupidajad hindavad 7. taseme omamist. Ebakõla tekib tõenäoliselt sellest, et raamatupidajad hetkel veel juhtimisalaseid- ja analüüsioskuse olulisust ei teadvusta.

Tulevikus, kus raamatupidaja töö on automatiseeritud ning igapäevase andmesisestusega enam tegelema ei pea, kasvab raamatupidaja töös juhtimisarvestuse osakaal (peatükk 1.1). Hetkel hindavad taseme 5 saavutanud vastanud oma teadmisi juhtimisarvestusest 3,68 palliga ja taseme 6 saavutanud 3,67. See hinnang on võrreldes teiste eelistega kõige madalam. Seega peaksid kutseeksamite koostajad ja kutsekvalifikatsioonide väljastajad tulevikku silmas pidades suurendama eksamis nõutavat juhtimisarvestuse olulisust.

Üldiselt võib läbiviidud küsitlusest järeldada, et empiirilised tulemused vastasid enamjaolt teooriale ehk mida kõrgem on haridustase/kutsetase, seda kõrgemad on eelised. Bakalaureusetöö teooriaosas selgus (peatükk 1.3), et mida kõrgem on haridustase, seda elukestvam on õpe. Haritumad inimesed on selle teooria kohaselt

altimad end täiendama ning oskusi parandama. Sellest tulenevalt võib eeldada, et mida kõrgem on haridustase, seda enam ollakse motiveeritud sooritama kutseeksameid. See teooria leidis antud töös vastukaja, kus selgus, et kutsetaseme puudumine on kõrgharitude seas hoopis suurim.

KOKKUVÕTE

Raamatupidaja kui arvestusala spetsialisti peamine roll on korraldada ettevõtte raamatupidamist. Siiski võib raamatupidaja roll olla sõltuvalt ettevõttest ja asutuse tüübist väga erinev. Näiteks suureettevõtetes on tavaliselt raamatupidajate vahel tööülesanded jagatud ning sellest tulenevalt on ka vastutus väiksem. Samas väikeettevõtetes korraldab raamatupidaja tavaliselt terve ettevõtte finantsaruandlust ning sellest tulenevalt on tema tööülesanded mitmekesisemad ning vastutus suurem.

Igapäevaselt tegelevad raamatupidajad finantsarvestusega, mis hõlmab endas tehingute kajastamist ning täpse arvestuse pidamist ettevõtte varade, kohustiste ja omakapitali üle. Kuigi eelistatult võiks igas ettevõttes olla eraldi töötaja finantsarvestuse ja juhtimisarvestuse korraldamiseks, siis tihtilugu eeldatakse raamatupidajalt mõlema funktsiooni täitmist. Arvestades raamatupidamise ameti tulevikku ning tehnoloogia arengut võib eeldada, et finantsarvestuse osakaal raamatupidajate töös muutub kordades väiksemaks või kaob sootuks. Seega muutub ka raamatupidajate funktsioon ning olulisemaks muutub juhtimisarvestus ning analüütiku roll.

Raamatupidamist saab õppida väga mitmetes õppeasutustes – kutsekoolid, rakenduskõrgkoolid, kõrgkoolid jm. Kuna Eestis on raamatupidamist käsitlevate õppekavade arv väga suur, siis on tekkinud olukord, kus lõpetanute raamatupidamislike teadmiste ja oskuste tase on ebahühtlane. Raamatupidajatel on võimalik sooritada kutseeksameid, mille läbimise korral määratakse eksami sooritanule vastav tase. Raamatupidaja kutsetase võimaldab tööturul end teiste omataoliste seast eristada ning luua eeliseid. Sellest tulenevalt oli käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks välja selgitada haridusest ja kutsest tulenevad eelised Eestis täiskohaga töötavate raamatupidajate seas.

Eeldus on, et mida kõrgem on saavutatud haridustase, seda suuremaid eeliseid see tööturul loob. Sarnaselt sellele võib väita, et raamatupidaja kutsetaseme omamine

võimaldab tööandjatel tema oskustes ja kompetentsis kindel olla ning loob eeliseid võrreldes teiste raamatupidajatega. Antud bakalaureusetöös jagati eelised kahte gruppi – üldised eelised, mis tulenevad haridustasemest ning kutsestandardist lähtuvad eelised.

Täiskohaga töötavate raamatupidajate seas läbi viidud küsitlusest selgus, et hetkel täiskohaga töötavad raamatupidajad tunnevad end juhtimisarvestuses kõige ebakindlamalt. See tulemus võiks olla oluliseks signaaliks täiendkoolituse pakkuvatele ettevõtetele. Kuna raamatupidajate täiendkoolitustel käimise sagedus on tihe, siis võiksid koolitusfirmad suuremat rõhku hakata pöörama juhtimisarvestuse alaste oskuste arendamisele raamatupidajate seas.

Selgus, et üldjoontes pidasid teorias tehtud eeldused paika ehk mida kõrgem on haridustase/kutsetase, seda paremad on väljavaated tööturul. Huvitav vastuolu kujunes palga osas, kus selgus, et mida kõrgem on haridustase, seda madalamalt hindavad raamatupidajad enda palka, kuid reaalset palgavahemikke uurides selgus, et kõrgharitud on raamatupidajate seast kõige kõrgemapalgalised.

Panustades enda haridusse ning oskuste täiendamisse on võimalik tööturul kujundada endale paremad eelised. Elukestva õppe aluseks on tahe ning motivatsioon end arendada, mis omakorda väljendub hiljem enesekindluses, iseseisvuses tööülesannete täitmisel, suuremas rahulolus ning muidugi ka paremates erialastes teadmistes. Samas järeldus küsitlusest, et kõrgharidus loob raamatupidajana töötades madalamaid eeliseid kui kutse- ja rakenduskõrgharidus.

Raamatupidaja kutsetaseme omamine annab tööturul kindlasti eelise, kutsetaseme olemasolu võimaldab tööandjal raamatupidaja kompetentsuses ja pädevuses kindel olla, kuid küsitluse tulemustest selgus, et täiskohaga töötavate raamatupidajate hulgas taseme puudumise ja taseme 5 omamise osas oluliselt eelised ei erinenud. Märkatava eeliste tõusu tõi taseme 6 omamine, mis nõuab juhtimisoskuse omandamist.

Olenevalt ettevõtte suurusest ning tegevusmahust, on vajadus raamatupidaja või raamatupidamisteenuse järele erinev. Paljudes ettevõtetes ei eksisteeri täiskohaga töötavat palgalist raamatupidajat. Kuna raamatupidamistööd saab teha ka distantsilt, siis leidub tööturul palju selliseid raamatupidajaid, kes töötavad vaid osakoormusega. Kuna

täis- ja osakoormusega töötavate raamatupidajate tööst tulenevad eelised tõenäoliselt erinevad olulisel määral tulid antud bakalaureusetöös vaatluse alla vaid täiskohaga töötavad raamatupidajad. Küll aga annaks täis- ja osakoormusega töötavate raamatupidajate tööst ja ka nende ametikohtadest tulenevate nõuete ja eeliste võrdlus aluse edasiseks uurimuseks.

Lisaks eelpool mainitud osa- ning täiskoormusest tulenevate eeliste võrdlusele saaks tööd edasi arendada veel uurides täiskohaga töötavate raamatupidajate haritusest tekkivad eeliseid teistes riikides ning võrrelda neid Eestiga. Veel saaks läbi viia küsitlusi ettevõtte juhtivate isikutega, selgitamaks välja nende seisukohad ja võimalikud erinevused mainitud osapoolte arvamuste vahel.

VIIDATUD ALLIKAD

1. **Aarna, O., Pilli, E., Granström, S., All, K., Toom, K., Valk, A., Udam, M., Kerem, M-K., Merirand, M.** Eesti kvalifikatsiooniraamistiku sidumine Euroopa kvalifikatsiooniraamistikuga. 2011, 90 lk. [https://ec.europa.eu/ploteus/sites/eac-eqf/files/EE_EQF_report_et.pdf] 09.02.2016
2. **Ablu, C. N., Albu, N., Faff, R., Hodgson, A.** Accounting Competencies and the Changing Role of Accountants in Emerging Economies: the Case of Romania – Accounting in Europe, 2011, Vol. 8, No. 2, pp. 155-184.
3. **Alver, J., Reinberg, L.** Juhtimisarvestus. Tallinn: Deebet, 2002, 431 lk.
4. **Becker, G., S.** Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education. 3rd ed. Chicago and London: The University of Chicago Press, 1993, 390 p.
5. **Bloemen, H. G., Stancanelli, E. G. F.** Individual Wealth, Reservation Wages, and Transitions into Employment – Journal of Labor Economics, 2001, Vol. 19, No. 2, pp. 400-439.
6. **Cairo, I., Cajner, T.** Human Capital and Unemployment Dynamics: Why More Educated Workers Enjoy Greater Employment Stability – Finance and Economics Discussion Series Divisions of Research & Statistics and Monetary Affairs Federal Reserve Board, 2014, 58 p.
7. **Carnegie, G. D., Napier, C. J.** Traditional accountants and business professionals: Portraying the accounting profession after Enron – Accounting, Organizations and Society, 2010, Vol. 35, No. 3, pp. 360-376.
8. Charting the Future of the Global Profession. International Federation of Accountants, 2016, 11 p.

- [<https://www.ifac.org/system/files/publications/files/IFAC-Strategy-for-2016-2018.pdf>] 01.02.2016
9. Competence-based approaches to the professional preparation of accountants. International Federation of Accountants, 1998, 20 p. [<https://www.iaasb.org/system/files/publications/files/competence-based-approaches.pdf>] 09.02.2016
  10. **Crittenden, C. A., Crittenden, W. F.** The Accounting Profession's Role in Corporate Governance in Frontier Markets: a Research Agenda – Organizations and Markets in Emerging Economies, 2014, Vol. 5, No. 2, pp. 7-22.
  11. Ettevõtete tulud, kulud ja kasum tegevusala järgi (EMTAK 2008) ja tööga hõivatud isikute arvu järgi. Statistikaamet [http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=EM001&ti=ETTEV%D5TETE+TULUD%2C+KULUD+JA+KASUM+TEGEVUSALA+%28EMTAK+2008%29+JA+T%D6%D6GA+H%D5IVATUD+ISIKUTE+ARVU+J%C4RGI&path=../Database/Majandus/03Ettevetete_majandusnaitajad/06Ettevetete_tulud_kulud_kasum/02Aastastatistika/&lang=2] 19.05.2016
  12. Euroopa kvalifikatsiooniraamistiku selgitamine elukestva õppe valdkonnas. Euroopa Komisjon, 2008, 10 lk. [https://ec.europa.eu/ploteus/sites/eac-ecq/files/brochexp_et.pdf] 09.02.2016
  13. **Fasih, T.** Linking Education Policy to Labor Market Outcomes – The World Bank, 2008, 96 p.
  14. **Fernandes-Macias, E.** Job Polarization in Europe? Changes in the Employment Structure and Job Quality, 1995-2007 – Work and Occupations, 2012, Vol 39, No. 2, pp. 157-182.
  15. **Hanushek, E., A., Woessmann, L.** The Role of Education Quality for Economic Growth. – The World Bank, 2007, No 4122, 94 p.
  16. **Hellmann, A.** The Role of Accounting in Behavioral Finance – Journal of Behavioural and Experimental Finance, 2016.
  17. **Holman, D. J., Axtell, C. M., Sprigg, C. A., Totterdell, P., Wall, T. D.** The Meditating Role of Job Characteristics in job redesign Interventions: A Serendipitous Quasi-Experiment – Journal of Organizational Behavior, 2009, Vol. 31, No. 1, pp. 84-105.

18. Keskmise bruto- ja netokuupalk põhitegevusala (EMTAK 2008) järgi. Statistikaamet, 2015. [http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=PA5211&ti=KESKMINE+BRUTO%2D+JA+NETOKUUPALK+P%D5HITEGEVUSALA+%28EMTAK+2008%29+J%C4RGI&path=../Database/Majandus/12Palk_ja_toojeukulu/01Palk/02Aastastatistika/&lang=2] 03.04.2016
19. Kutsestandard. Raamatupidaja, tase 5. Sihtasutus Kutsekoda, 4 lk. [<http://www.kutsekoda.ee/et/kutseregister/kutsestandardid/10497799/pdf/raamatupidaja-tase-5.2.et.pdf>] 22.11.2015
20. Kutsestandard. Raamatupidaja, tase 6. Sihtasutus Kutsekoda, 4 lk. [<http://www.kutsekoda.ee/et/kutseregister/kutsestandardid/10438398/pdf/vanemraamatupidaja-tase-6.7.et.pdf>] 22.11.2015
21. Kutsestandard. Raamatupidaja, tase 7. Sihtasutus Kutsekoda, 4 lk. [<http://www.kutsekoda.ee/et/kutseregister/kutsestandardid/10438495/pdf/juhtivraamatupidaja-tase-7.7.et.pdf>] 22.11.2015
22. Kutsetunnistused. Sihtasutus Kutsekoda. [<http://kutsekoda.ee/et/kutseregister/kutsetunnistused>] 10.02.2016
23. Kutseõppeasutuse seadus. Vastu võetud Riigikogus 12. juunil 2013. a – Riigi Teataja I osa, 2013, nr. 1 [<https://www.riigiteataja.ee/akt/102072013001>] 03.04.16
24. Meeste ja naiste töötuse määr ja töötuse lõhe. Statistikaamet [<http://pub.stat.ee/px-web.2001/dialog/Saveshow.asp>] 04.04.16
25. **Muños de Bustillo, R., Fernandez-Macias, E., Anton, J. I., Esteve, F.** Indicators of Job Quality in the European Union. 2009, 162 p. [<http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201107/20110718ATT24284/20110718ATT24284EN.pdf>] 09.02.2016
26. **Olivier, H.** Challenges Facing the Accountancy Profession – European Accounting Review, 2001, Vol. 9, No. 4, pp. 603-624.
27. PAIB Strategy and Work Plan for 2013-2016. International Federation of Accountants, 2012, 26 p. Link: [http://www.ifac.org/system/files/publications/files/Proposed%20PAIB%20Strategy%20and%20Work%20Plan%20for%202013-2016_0.pdf] 01.02.2016

28. Paneeldiskussioon: Raamatupidaja roll lähiajal. Pärnu konverentsid.
[<http://www.konverentsid.ee/paneeldiskussioon-raamatupidaja-roll-lahiajal/>]
09.02.2016
29. **Paschall, S. S.** Liability to Non-Clients: the Accountant's Role and Responsibility – Missouri Law Review, 1988, Vol. 53, pp. 694-729.
30. **Philips, K., Loova, M.** Madala kvalifikatsiooniga töäjõud Eestis. 2004.
[http://oeiax4.nw.eenet.ee/vana/esso3/2/kaia_philips_margit_loova.htm]
09.02.2016
31. **Pizzey, A.** Accounting and Finance: A Firm Foundation. London and New York: Continuum, 450 p.
32. Rakenduskõrgkooli seadus. Vastu võetud Riigikogus 10. juunil 1998. a – Riigi Teataja I osa, 2015, nr. 270, art. 270.
[<https://www.riigiteataja.ee/akt/123032015270>] 03.04.2016
33. Regulation of the Accountancy Profession. International Federation of Accountants, 2011, 9 lk.
[<https://www.ifac.org/system/files/publications/files/PPP1-Regulation-of-the-Accountancy-Profession.pdf>] 20.11.2015
34. Roles and Importance of Professional Accountants in Business. International Federation of Accountants, 2013. [<https://www.ifac.org/news-events/2013-10/roles-and-importance-professional-accountants-business>] 09.02.2016
35. **Siegel, J. G., Shim, J. K.** Accounting Handbook. 3rd ed. New York: Barron's Educational Series Inc., 2000, 889 p.
36. Statistikaameti ajaveeb. 10.novembril on rahvusvaheline raamatupidajate päev. 2015. [<https://statistikaamet.wordpress.com/2015/11/10/10-novembril-on-rahvusvaheline-raamatupidajate-paev/>] 22.05.2016
37. The accountancy profession's role in creating public value. ACCA, 2011, 8 lk.
[<http://www.accaglobal.com/content/dam/acca/global/pdf/public-value-report.pdf>] 22.11.2015
38. The Diverse Roles of Professional Accountants in Business. International Federation of Accountants, 2004, 39 p.
[<https://www.ifac.org/sites/default/files/publications/files/the-diverse-roles-of-profe.pdf>] 01.02.2016

39. Tulevikus on raamatupidaja tõlgi ja analüütiku rollis. Pärnu Raamatupidamiskonverents. [<http://www.konverentsid.ee/tulevikus-on-raamatupidaja-tolgi-ja-analuutiku-rollis/>]. 02.02.2016
40. Ülikooliseadus. Vastu võetud Riigikogus 12. jaanuaril 1995. a – Riigi Teataja I osa, 2012, nr. 28 [<https://www.riigiteataja.ee/akt/110072012028>] 04.04.16

LISAD

Lisa 1. Eestis täiskohaga töötavate raamatupidajate seas läbi viidud küsitlus

Esimene osa

Haridustase

- Põhiharidus
- Keskharidus
- Kutseharidus
- Rakenduskõrgharidus
- Kõrgharidus

Kui valisite kõrgharidus, siis märkige akadeemiline kraad

- Bakalaureusekraad
- Magistrikraad
- Doktorikraad

Omandatud eriala nimetus

Teine osa – Üldised eelised

Vastajatel paluti hinnata enda puhul allpool toodud eeliste tugevust 5-palli skaalal, kus 1 tähistab madalaimat hinnangut ja 5 kõrgeimat.

- Suhtlemisoskus
- Kognitiivsed ehk vaimsed võimed (nt taju, mälu, mõtlemine)

Lisa 1 järg

- Motiveeritus
- Enesekindlus ametikohal töötades
- Produktiivsus
- Kompetenst
- Praeguse ametikoha prestiižikus
- Palk
- Töötingimused
- Töö stabiilsus (kindlustunne)
- Töölaste muutustega kohanemine
- Karjäärivõimalus
- Tööga rahulolu

Kolmas osa – Raamatupidamise kutsestandardist lähtuvad oskused

Vastajatel paluti hinnata erinevaid tegureid raamatupidajana töötades lähtuvalt enda oskustest, kus 1 tähistab madalaimat hinnangut ja 5 kõrgeimat.

- Teadmised finantsarvestusest
- Teadmised maksuarvestusest
- Teadmised juhtimisarvestusest
- Juhtimisoskus
- Analüüsioskus
- Koostöövõime
- Täpsus
- Vastutusvõime
- Otsustusvõime
- Kontsentreerumisvõime
- Kohanemisevõime
- Iseseisvus (tööülesannete täitmisel)
- Loogiline mõtlemine
- Kui oluliseks peate kutsestandardi omamist? (1 ei oma tähtsust, 5 väga oluline)

Lisa 1 järg

Millist raamatupidaja kutsetaset hetkel omate? (võimalik valida mitu vastusevarianti)

- Tase 5 (endine I tase)
- Tase 6 (endine II tase)
- Tase 7
- Puudub
- On plaanis lähiajal omandada või kõrgem tase saavutada

Neljas osa – Täiendavad küsimused

Sugu

- Naine
- Mees

Vanus

- alla 20
- 21-30
- 31-40
- 41-50
- 51-60
- üle 61

Sektor, kus töötate

- avalik sektor
- erasektor

Kui valisite erasektori, siis märkige ettevõtte suurus, kus töötate

- mikroettevõtte (0-9 töötajat)
- väikeettevõtte (10-49 töötajat)
- keskmise suurusega ettevõtte (50-249 töötajat)

Lisa 1 järg

- suuretevõtte (250+ töötajat)

Tööstaaž raamatupidaja erialal

- kuni 2 aastat
- 2-5 aastat
- 6-10 aastat
- 11-15 aastat
- 16-20 aastat
- 20+ aastat

Täiendkoolitustel käimise sagedus

- kord kuus
- kord kvartalis
- kord poolaastas
- kord aastas
- harvem kui kord aastas

Viies osa – Töötasu (brutokuupalk)

- alla 500 euro
- 501-750 eurot
- 751-1000 eurot
- 1001-1250 eurot
- 1251-1500 eurot
- 1501-1750 eurot
- 1751-2000 eurot
- rohkem kui 2000 eurot
- Ei soovi avaldada

Lisa 2. Intervjuu raamatupidajate vabariikliku kutsevõistluse hindamiskomisjoni esimehe Juta Tikuga.

Kas kutsekooli või rakenduskõrgkooli lõpetajatele pakutakse kohe kutseeksami tegemise võimalust?

Rakenduskõrghariduse ja kutsehariduse omandajatel on võimalik osaleda kutsevõistlusel ja kui saavutatakse koht esikolmikus, siis väljastatakse tase 5. Nad saavad praktilisi tunde, aga peavad minema ise.

Miks rakenduskõrgharitud ja kutseharitud rohkem kutseeksameid sooritavad?

Akadeemiline haridus on laiapõhjalisem, kaasatakse rohkem erinevaid ained ja õpilased on ainete valikus vabad ja oluline on punktide arvu saamine, aga ained valib õpilane ise. Kutset lähevad õppima need, kes teavad, et tahavad sellel alal töötada ja on oma erialavalikul kindlamad. Nad valivad sellise õppe, kus on rohkem erialaaineid. Samuti on praktikat palju rohkem. Teooria toetab praktikat ja siis on neil lihtsam kutseeksamit sooritada ja oskavad õpitut ühendada.

Miks on kõrgharitute seas taseme omamine madal? Kuidas seda muuta? Kas värskelt bakalaureusekraadi omandanud tudengid saaksid võrreldes teiste haridustasemetega kutseeksamitega sama hästi hakkama?

Üldiselt ei saaks sama hästi hakkama, aga see sõltub inimesest. Võimatu on läbi saada kui kohe lähed bakalaureusest, sest tase puudutab hästi palju valdkonna küsimusi. Varasemalt ei küsitud assistendi eksamil juhtimisarvestust ja kui tekkis 5 tase, siis pidid selle mooduli juurde tegema. Akadeemilises hariduses tundide arv on väike ja palju muid asju aineid on ka, aga kutsehariduses keskendutakse ainult sellele erialale ja võetakse põhjalikumalt (nt konsolideerimine), aga samal ajal hoitakse värskelt meeles ka eelnevaid asju. Ülikoolis ei toimu pidevat kordamist.

Mis mõju on teie arvates kutsetasemetel? Kuidas nad eeliseid mõjutavad ja milliseid eeliseid annab tööturul? Kas on olulise tähtsusega tööturul?

Oleneb ettevõtte juhust. Kui on kaks inimest kellest ühel on tase ja teisel ei ole, siis omab tähtsust. Enamikul juhtudel taset ikka eelistatakse. Büroodes ei tohiks töötada

selliseid inimesi, kellel ei ole tunnistust. Tasemega inimene tunneb ennast piisavalt pädevana ja enesekindlamana ja annab kindlustunnet, et inimene on kompetentne.

Mis võiks olla põhjus sellele, et taseme puudumise ja 5 taseme vahel suurt erinevust ei ole, aga 6 juba on arvestatav erinevus?

Nõudmised 5 tasemele on tunduvalt väiksemad kui 6, sest siis töötatakse kellegi juhendamise all, aga 6 tasemega töötaja peab ise hakkama saama. Peab teadma väga palju rohkem. Tasemel 5 peab olema elementaarsed teadmised, analüüsivõtted jms. 6 on sügavamad teadmised ja ülesanded ja 7. tasemel veel rohkem.

Praegu pole plaanis ka 7 taseme eksameid korraldada. Inimesi kindlasti oleks, aga ei taheta teha eriti.

Kuidas kommenteerite seda, et karjäärivõimalust hinnatakse kõige madalamalt?

Raamatupidajaid on päris palju ja noored ei näegi seega karjäärivõimalust, sest kõrgemad ametikohad on täidetud ja ei näe võimalust kiire karjääri tegemiseks. Karjääriks peavad teadmised ka kaasas käima. Otsitakse väikeseid tegijaid. Aga seal ei saa karjääri teha, kui kodust töötad, pole kuskile tõusta.

Mis võiks olla põhjuseks, et karjäärivõimalus ja tööga rahulolu erinevus on baka ja magistri lõikes nii suur?

Optimistlikumad tuleviku suhtes. Magistrikraadiga inimesed on vanemad ja tööturusiatsiooni suudavad hinnata realistlikumalt. Oleks oodanud teistsugust tulemust. Magistrikraadiga peab olema tulles motiveeritud ja peab oskama oma aega planeerida ja saab muust valdkonnast tulla. Ja kui tuleb teiselt erialalt, siis oskab arvestada sellega, et peab palju tööd tegema.

Miks on raamatupidajate töö vähemtasustatud võrreldes eesti keskmisega finsektoris?

Paljud, kes mikroettevõttes töötavad töötavad kodus ja siis ongi tasud madalamad ja tal polegi õigus nõuda. Büroodes on teised tasud. Kui inimene tahab hirmasasti töötada, siis töötab ka väiksema palgaga. See viibki keskmise alla. Siin mängib valim rolli. Oleneb teenuse haardest ja ettevõttest jne.

SUMMARY

ADVANTAGES OF THE LEVEL OF EDUCATION AND QUALIFICATION AMONG FULL-TIME WORKING ACCOUNTANTS IN ESTONIA

Hanna Uljas

Accountant's most important role today is to manage a corporation's accounting. As a result leaders of the corporations can use the information to make management decisions. Nevertheless accountant's role depends on the size of the corporation and its purpose. For example in large corporations accountants working duties are divided which decreases the responsibility. On the other hand, in smaller corporations all of its financial reporting is managed by a single accountant which means that its working duties are more diverse and responsibility is bigger.

Although today accountants mostly in their everyday work deal with financial accounting, it is found that in the future, due to the development of the technology, management accounting will become more important. Preferably in every corporation there should be an employed worker for managing financial accounting and another for management accounting. As many corporations do not see the need for two separate specialists to do the job, an accountant has to manage both. As the author previously said, due to the development of technology, an accountant's role is changing and management accounting as well as the role of analyst will become more important in the job of accounting.

In Estonia there are many educational institutions which offer knowledge about accounting. Because of the large variety of these institutions, there is a situation, where the graduates' range of knowledge and skills about accounting varies. We can only assume that the higher the level of education the better advantages it brings. In addition

to professional education, accountants can take an exam to reach a level of accounting qualification. Accounting qualification is made up of three qualifications across three levels – level 5, 6 and 7, where 5 is the lowest and 7 is the highest. Level of qualification makes it possible to prove an accountant's range of skills and is a reliable document to employer, which brings a clear advantage to an accountant. Due to this the purpose of this thesis is to pinpoint the advantages the level of professional education and accounting qualification brings.

Five research tasks have been set up to reach the purpose of the thesis:

- to explain the role of accountant and the skills needed for the position,
- to give an overview of the skills needed for the job as an accountant based on the levels of qualification,
- to give an overview of the advantages of the level of education and qualification among full-time working accountants,
- to analyse the advantages of the level of education and qualification in Estonia.

In the empirical part of this thesis the author created a poll in order to find out the advantages of the level of education and qualification. 122 full-time accountants completed the poll of which 117 were female and 5 males.

Based on the findings in the empirical part of the thesis, the advantages of the management accounting seemed to be the lowest. As of the rising importance of the management accounting in the future, this finding would be a signal to corporations which offer trainings for accountants. In most cases the poll showed that the higher the level of education or qualification, the better the advantages. A conflict rose about salary, where it showed that the higher the level of education the lowest rating were given. Although when looking at the range of salaries earned by the accountants who completed the poll, the salaries of those who have higher education were the highest.

The level of qualification among accountants give clear advantages. Although the differences of the advantages did not rise much compared to not having a level and having level 5, a clear rise in the advantages could be seen of owning the level 6. Based

on this finding it can be said that higher level of qualification brings a remarkable advantage.

In conclusion it can be stated that contributing to education and the level of qualification one can reach better advantages in the job market. These give an important signal to possible employers who can be confident in the skills of the accountant based on the level of qualification and education.

As this thesis was based on finding out the advantages among full-time working accountants a further development can be made by comparing the advantages of full-time and part-time working accountants. In addition to that it would be interesting to find out the advantages of the level of education and qualification among accountants in other countries and compare it to the findings of this thesis.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Hanna Uljas

(sünnikuupäev: 04.05.1994)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose “Täiskohaga töötavate raamatupidajate haridus- ja kutsetasemest tulenevad eeslised Eestis“,

mille juhendaja on Kertu Lääts,

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 24.05.2015